

romániai magyar sajtó

A Magyar Újságírók Romániai Egyesületének időszaki szakmai lapja
IV. folyam, XIX. évfolyam, 2023. 3-4. szám • Ingyenes példány

15

Folyóiratok
találkozója
közös dolgainkról

20

Hit, kultúra,
közösség – 20 éves
az Agnus Rádió

4

MÚRE-ősz – újra
belaktuk Szovátafürdőt

VII. Brassai Sajtófotó-pályázat

A Magyar Újságírók Romániai Egyesülete meghirdeti a VII. Brassai Sajtófotó pályázatot. Romániai magyar és külföldi fotóriporterek, újságírók jelentkezését várjuk 2023 folyamán készült alkotásaikkal, továbbá magyarországi vagy a világban másutt élő magyar fotósokét Romániában készült, illetve a külföldi magyarok életével foglalkozó képeikkel.

Zsűri:

Balási Csaba, M.FIAP fotográfus, a Nemzetközi Fotóművész Szövetség (FIAP) hivatalos romániai titkára - Csíkszereda

Eugen Negrea, E.FIAP/b fotográfus, a Romániai Fotóművészek Országos Szövetségének elnöke - Bukarest

Halmágyi Zsolt, fotográfus, a MŰRE sajtófotós és videoújságíró szakosztályának elnöke - Csíkszereda

Huszár Szilamér, fotográfus, a Sepsiszentgyörgyi Művészeti Népiskola fotószakának koordinátora, a Magyar Fotóművészek Világszövetségének tagja - Sepsiszentgyörgy

Szigeti Tamás, Balogh Rudolf-díjas fotóriporter, a Magyar Újságírók Országos Szövetségének tagja - Budapest

A pályaműveket az alábbi kategóriákban várjuk:

- A. Hír-, eseményfotó
- B. Etnofotó
- C. Szociofotó
- D. Drónnal készített fotó
- E. Sportfotó
- F. Mobiltelefonnal készült felvételek, nyitott kategória.

Résztvételi feltételek:

A nevezés ingyenes.

A képek hosszabbik oldala max. 1920, rövidebb oldala max. 1080 pixel legyen.

A kép file mérete max. 2Mb, a színtér: sRGB legyen.

A kép file-ok elnevezése: Kategória (A, B, C, D, E) - sorszám (1,2,3,4,5) - a kép címe, min. 2 max. 40 karakter között. Pl: A kategóriában 1. sorszámú kép – A1-naplemente

A pályamű a kép címével, készítésének idejével és helyével együtt válik teljessé, sorozat esetében rövid leírás mellékelhető, megjelölve a publikáció forrását.

Ez alól kivételt képez az E. Mobiltelefonnal készült felvételek, nyitott kategória, ahová bárki pályázhat publikációs feltétel és szakmai tapasztalat nélkül.

Szabályzat:

A pályázaton manipulált képek nem vehetnek részt. Nem számít manipulációnak a hagyományos fotográfiai korrekció, a színek, tónusok és a fényerő beállítása, illetve a felvétel közben keletkezett technikai hibák eltávolítása. Manipulációnak számít a képek tartalmának megváltoztatása, képi elemek utólagos eltávolítása vagy hozzáadása.

A pályázó rendelkezik a beküldött fotók teljes mértékű szerzői és személyiségi jogaival, és ezt a zsűri kérésére igazolni is tudja.

Pályázni kizárólag olyan fotókkal lehet, amelyek nem sértik egy harmadik személy jogait.

A pályázó a fotók beküldésével hozzájárul ahhoz, hogy a beküldött és később kiállított munkákat a szervezők díjmentesen felhasználhatják népszerűsítés céljából is.

Egyazon fotó csak egy kategóriában nevezhető.

Egy alkotó kategóriánként leg több 5-5 egyedi képpel és 3-3 sorozattal vagy képriporttal (utóbbiak esetében leg több 10 felvétellel) lehet jelentkezhet.

A zsűri a sorozatokat megbonthatja, és egyedi fotóként díjazhatja a kiemelt képet.

A pályázó tudomásul veszi, hogy a kiírásnak nem megfelelő fotókat kizárják.

A pályázó elismeri, hogy a zsűri döntése végleges és nem vitatható.

A pályázók alkotásaik beküldésével elfogadják a résztvételi feltételeket.

A zsűri az értékelte képanyagnak megfelelően dönt a díjazásról, azok esetleges visszatartásáról, a kiállításon való részvételről. A pályázatra beküldött fotók nem automatikusan kerülnek kiállításra!

A zsűri köteles kizárni a pályázati feltételeknek nem megfelelő pályaműveket.

A pályaműveket publikációs forrással (kivétel az F. Mobiltelefonnal készült felvételek, nyitott kategória), a **murefoto@gmail.com** címre várjuk. Beküldési határidő: 2024. január 31.

Eredményhirdetés 2024. március 15-én.

Tartalom

- 4 MÚRE-ősz – újra belaktuk Szovátafürdőt
- 15 Szűcs László: Folyóiratok találkozója közös dolgainkról
- 17 Komoróczy György: Lapok és napok nyelvi hordaléka
- 19 Szabó-Kádár Henrietta: Mindennapi életünket mutasd be nekünk, riporter, ma
- 20 Lukács Orsolya Izabella: Hit, kultúra, közösség – 20 éves az Agnus Rádió
- 22 Máthé Éva: Életmondó(ka)
- 23 Cseke Péter Tamás: Uniós rendelettel védenék a médiapluralizmust és a sajtó függetlenségét
- 26 Meddig él még a nyomtatott sajtó?
- 27 Jótékonyági focigálán járt a PRESSing
Felhívás MI-tanulmányokra

Címlapon

Vázlatféle sajtóleltárhoz

Ideje a visszatekintésnek egy olyan esztendő utolsó napjaiban, mely, ha nem is volt mindig örömteli, sok mozzanata által éghet bele memóriánkba. Ugye, emlékeztek, mennyire más hangulatban telt tavaszi és őszi találkozásunk, különösen a közgyűlési mozzanatok. Előbbi idején még közhasznúvá válásunkat érintő kétségekkel, természetlen vitákkal, a hamarosan induló peres eljárások árnyékában, majd ősszel az immár közösen elért eredmény örömeivel, megkönnyebbülten.

Hogy mit jegyünk fel még a leltárba? Kezdjük azzal, ami kellemes emlék: Fehér megyei riportkötetünk júniusi bemutatója Nagyenyedén, a Bethlen kollégiumban, számos alanyunk társaságában. Vigasztalatlan kitaratású nyári esőben környékbeli borokkal vigasztalódva a Magyar Napokon. Október végén már riporttábor Négyfaluban és környékén, sokunk számára ismeretlen volt ez az egybeépült falvakból alkotott kisváros Brassó szomszédságában. Fiatal, új arcokkal gazdagodtunk ismét, akikre számítottunk jövőre is, együtt azzal a majd száz új kollégával, köztük örömdetesesen sok ifjú pályatárssal, akikkel az idén bővült Egyesületünk.

A pohár félig üres felében tanyáznak házon belüli megoldatlanságok, lezáratlan etikai ügyek, illetve olyan, szűkebb s tágabb médikörnyezetünket jellemző esetek, amelyek mellett nem érdemes szótlanul elmenniünk. Két alkalommal folytattunk párbeszédet helyi és országos politikai szereplőkkel a romló minőségű közbeszédéről, a hagyományos média helyzetéről, sok olyan témáról, ami szétválasz és összeköt, nem ritkán egyszerre. Közben tapasztaljuk, ma is léteznek zaklató munkahelyi kapcsolatok, lapok szűnnek meg, vagy vannak végveszélyben, szembeötlő támogatáspolitikai egyenletlenségeken hüledeziünk, miközben álhírek özönében próbálunk számolni a mesterséges intelligencia ma még javarészt átláthatatlan lehetőségeivel és kockázataival. S mi alatt sajtó és politikum kapcsolatáról mondunk egymásnak okosakat, szembesülünk azzal, van döntéshozó, aki kezében mobiljával előzve tör rá egy szerkesztőségre vagy fenyeget neki nem tetsző újságírókat.

Remélve, hogy 2024-ben több lehetőségünk adódik szakmai dolgainkra összpontosítani, mintsem adminisztratív ügyekkel, konfliktusokkal bajlódni, annak tudatában, hogy többen erősebbek vagyunk, legyünk egymással szolidárisabbak is, szóban, képen, hangban hivatásunk értékeihez méltók.

Szűcs László

romániai
magyar sajtó

Alapítva: 1993

Kiadja a Magyar Újságírók Romániai Egyesülete
Felelős kiadó, felelős szerkesztő:

Szűcs László elnök

Postacím: 540027 Marosvásárhely – Tg. Mureș,
Tusnád utca 5. sz.

Web: www.mure.ro. Telefon: 0365-402-538.

E-mail: mure@mure.ro

Tipográfia: Benkő J. Zoltán, Vicsi Judith

Tördelés: Darabont Éva

Készült az Alutus Nyomdávalatnál,

Csikszereda, felelős vezető: Hajdú Áron

RMDSZ

**COMMUNITAS
ALAPÍTVÁNY**

MÚRE-ősz – újra belaktuk Szovátafürdőt

Hangulatosra sikeredett az idei MÚRE-ősz Szovátán, a Teleki Oktatási Központban több mint hetvenen vettek részt a rendkívüli közgyűléssel kiegészített hétfégi szakmai találkozón, ahol díjaink is gazdára találtak.

Október 6-án, pénteken délután *A kultúra sajtója* címmel zajlott beszélgetés a TOK Bíró István termében a kulturális témák jelenlétéről, szerepéről, helyzetéről a románi-

ai magyar médiában. **Szűcs László** elnök beszámolt a kulturális folyóiratok temesvári és kolozsvári találkozóiról. A tagok döntöttek a kulturális újságírás szakosztály

megalakításáról, amelynek vezetésére másnap a közgyűlés **Sarány Istvánt** hatalmazta fel. Időközben a sok évvel korábban alapított sport szakosztály tagjai is jelezték, szeretnék aktívvá tenni csoportjukat.

Rövid kávészünetet követően, *Közhasznúságunk első éve* címmel tekintettük át mindazt, ami az egyesület tavaly októberi közhasznúsítása óta történt, a kormányhatározat előkészítésétől, számba véve mindazokat egyesületen kívül és belül, akik az eredmény érdekében tettek. Természetesen, szóba került a MÚRE besorolásának változásával járó legfontosabb fejlemény, az, hogy nyugdíjas tagjaink közül a legtöbben, akik igényelték, már hozzájuthattak az ötven százalékos nyugdíjpótlékhoz. A panel vendége volt **Csép Andrea** parlamenti képviselő, aki egyebek közt arról beszélt, milyen egyéb lehetőségeket kínál a közhasznúság, amelynek megtartása is folyamatos odafigyelést, munkát igényel.

Beszélgetés Csép Andreával a közhasznúságról

Elnöki tájékoztató az elmúlt félév történéseiről

Az Aranyhangok és az Aranyzalagtár műsorok munkatársainak díjazása

Az est a társaság számára vacsora után a Teleki Hotel wellness részlegén folytatódott, újabb lehetőséget kínálva a – **Havasi János** hangulatosa hegedűmuzsikájával fűszerezett – beszélgetésekhez, ami az ilyen találkozók legfontosabb célja. (A szóló előadó később trióvá bővült: **Forró László** klarinéton, **Hu-**

szár Szilamér cajon dobon játszott, illetve kísérté a nótázókat.)

Szombaton reggel rendkívüli közgyűléssel folytatódott a találkozó. Rövid elnöki tájékoztatót követően aprómunka következett: a Működési szabályzat módosításainak elfogadása, majd a szöveg egészének a megszavazása. (A végleges

változat hamarosan felkerül a mure.ro oldalunkra.)

Még múlt ősszel Szárhegyen indított egyesületünk sajtótörténeti sorozatot, együttműködésben a Spectator Alapítvánnyal. Akkor Krenner Miklós – írói nevén Spectator – élete és műve volt a téma, ezúttal Ligeti Ernő erdélyi magyar író, publicista, szerkesztő, a helikoni közösség tagja, a holokauszt áldozata volt az, akinek emlékét az előadások megidézték **H. Szabó Gyula** moderálása mellett. **Rózsafalvi Zsuzsanna** irodalomtörténész, a Petőfi Irodalmi Múzeum kéziratárának vezetője, a Szent István Akadémia tagja elsősorban Ligeti regényeiről értekezett, míg **Filep Tamás Gusztáv** irodalom- és eszmetörténész, a Társadalomtudományi Kisebbségkutató Intézet kutatója a publicista, szerkesztő nagyváradi és kolozsvári munkásságát idézte fel, továbbá szerepét az Erdélyi Szépmíves Céh könyvkiaó megalapításában.

A szombat délutáni program a MÚRE és a Romániai Magyar Pedagógus Szövetség közti tervezett együttműködési megállapodás pontjainak az ismertetésével kezdődött, a felek a szövegben már megegyeztek.

(folytatás a következő oldalon)

Szováta lényege:
a jó beszélgetések

Sajtótörténeti előadás Ligeti Ernőről

MŰRE-ŐSZ – újra belaktuk Szovátafürdőt

(folytatás az előző oldalról)

Könyvek a sajtóról, sajtósok könyvei című, ugyancsak immár hagyományosnak nevezhető programunk következett. Ennek formája, hogy olyan, az elmúlt esztendőben kiadott művekre hívjuk fel a figyelmet, amelyek témája a sajtó, avagy valamelyik tagunk közreműködött kiadásukban szerzőként, szerkesztőként, tördelőként, kiadóként stb. Az alábbi köteteket sikerült pergő ritmusban másfél óra alatt a tagársak figyelmébe ajánlani:

Oláh-Gál Elvira Nobile Officium II.

Sarány István: Véső Ágoston művészeti album

Szabó Gyula: Kritérium 50+

MŰRE Fehér megyei riportkötet

Tóthfalussy Veress Éva: Életek az életet adó természet szolgálatában

Tóth László: Sorsformálók / Erdélyi színterek – politikai spektrumok

Barcasági füzetek 4. és 5.

Kuti Márta: Írók, relikviák, emlékek

Csermák Zoltán: Bölcsőnk a jövő (portrékötet Kiscsőszről)

Graur János: Sorsok könyve 2.

Bayer Dóra: Karmok erdeje

Ferencz Melánia: Olvasóból korrektor, Szóbuborékok

Szekernyés János Erzsébetváros monográfiája

Jámbor Ilona több aradi vonatkozású kötetről beszélt, míg Sarány István egy újabb Székedi Ferenc-könyvet ismertetett röviden.

A könyvdélután (vállalkozó kedvűeknek) Groove kreatív táncos edzés követte Ferencz Melánia irányításával. Mindenki annyit adhatott bele, amennyi jólesett, lehetett kísérletezni és hibázni.

Utolsó programként a MŰRE Ősz az Egyesület 2023. évi szakmai díjainak az átadását kínálta, ekkor töltöttük meg legjobban az épület dísztermét, érthető módon ezt övezte a legnagyobb várakozás. Idei díjazott kollégáink névsora (zárójelben a laudáló kollégák nevével):

Boros Zoltán – Életműdíj több évtizedes kiemelkedő szerkesztői munkásságáért (Laudáció: Simonffy Katalin)

Jámbor Gyula – Életműdíj több évtizedes sokoldalú újságírói, szerkesztői munkásságáért (Bege Magdolna)

Miska Brigitta – Szilágyi Aladár-díj (írott sajtó) eredményes sportújságírói munkájáért (Szeke-res Attila)

Molnár Boglárka – Balló Áron-díj ígéretes pályakezdő újságírói munkájáért (Borsi Balázs)

Cseresnyés Zsuzsanna – Benkő J. Zoltán-díj sokoldalú, kreatív televíziós vágói munkásságáért (Keresztes Péter)

Graur János – Médiamenedzser-díj több évtizedes eredményes kiadóvezetői munkásságáért (Bartha Csaba)

Maksay Magdolna, Bács Mária – Majtényi Ágnes-díj a Kolozsvári Rádió Aranyhangok c. műsoráért, valamint **Bódizs-Kleindl Edith, Szász Edit, Sármási-Bocskai János – Majtényi Ágnes-díj** a Marosvásárhelyi Rádió Aranyszalagtár c. műsoráért (A rádiós kollégák közös laudációját Rác Éva mondta el)

Dr. Adrian Majuru történész, antropológus, egyetemi előadótanár – Pro Amicitia-díj (Simonffy Katalin).

A találkozó utolsó mozzanataként csoportkép készült a díjazottakról, majd állófogadással, koccinással ünnepeltük azokat, akik az elismerést kapták.

Ezúttal is köszönjük a szívélyes vendéglátást a Teleki Oktatási Központ vezetőjének, Biró Zsoltnak s valamennyi munkatársának, valamint a MŰRE Ősz támogatását a Communitas Alapítványnak.

Díjazott kollégáink csoportképe

Csütörtök este előrendezvényként a szovátai sportteremben a helyi tanárokból álló csapat barátságos focimeccsen 5-1 arányban győzött a sokáig jól védekező PRESSing ellen.

Laudáció Boros Zoltán Életműdíjához

Gondolom, nem kell különösebben megindokolnom, miért javasoltam idén életműdíjra Boros Zoltánt. Mert mögötte valóban egy életmű áll.

Arról, hogy milyen fizikai, lelki és szellemi adottságokból bontakozott ki a több életre elegendő pályakép, leginkább őt kellene faggatni. Mert napokig mesélne a családi háttérrel, közösségépítő református lelkész édesapjáról, a gyermekként átélt gyantai tragédiáról, amiről ötven év után *Fekete vasárnap* címmel filmet készített, beszélne a szépirodalmat faló kamaszfiúról, a zenét megszerettető édesanyjáról, a nagyváradai Bartók-tanítvány zongoratanárnőről, majd folytatná a kolozsvári Bolyai Tudományegyetemmel, ahol a magyar nyelv és irodalom szakra vettek fel 1955-ben, s ahonnan három évvel később (több társával együtt) az ország minden egyeteméről kizárták, a diákság megfélemlítésére megrendezett ötvenhatos „bűnök” megtorlását követően. Pár év kerülővel, egy egészségügyi technikum és sok muzsikálás után, '62-ben sikeresen felvételizett Iași-ban a Zeneakadémiára. A kolozsvári Konzervatóriumban diplomázott '67-ben. Sza-

badúszó zenészként folytatta, majd 1969–1971 között a Nagyvárad Állami Magyar Színház karmestere volt. 1970-ben, a Siculus könnyűzene fesztiválon megismerkedett Bodor Pállal, aki a magyar tévéadás-hoz hívta meg zenei szerkesztőnek. Így kezdődött el Boros Zoltán több mint három évtizedes tévés pályafutása.

Zenei szerkesztő-, rendező-, műsorvezetőként szinte minden műfajban kimagasló teljesítményt nyújtott a régi és az új Magyaradásban. A diktatúra éveiben ezek az adások

Simonffy Katalin laudál

a szülőföldön maradás és az összetartozás érzését erősítették az itt élő magyarságban, a nyelvünk, szellemi-erkölcsi értékeink megtartó erejébe vetett hitet. Amikor a magyar történelemről szó sem eshetett hivatalosan, a csíkszeredai *Régizene fesztiválon*, a színpadon majd a képernyőn az elmúlt századok erdélyi muzsikája szólalt meg, a *Zenés Karaván* és a *Klubdélután* című műsorai egy-egy patinás erdélyi városhoz kötődtek, A *Mondod-e még* zenés történelmi dokumentum-játékban a nagyenyedi Bethlen Gábor Kollégium múltja elevenedett meg. Az újabb kori magyar könnyűzene kiötlője és megvalósítója volt, nemcsak a képernyőn, hanem a sajtóban is.

1985-ben, amikor hatalmi rendelettel megszüntették a területi magyar rádióműsorokat és a délutáni tévéműsorokkal együtt a Magyaradást, Boros Zoltánt a zenei szerkesztőség alkalmazta szerkesztőként, zenei rendezőként. Ezek az évek a dzsesszkoncerteket is jelentették, fesztiválokat, ahol zongoristaként a saját együttesével, hazai élvonalbeli muzsikusokkal játszott. Saját szerzeményei, lemezfelvételei születtek. Kevesen tudják, hogy a 89-es rendszerváltásig megtehetette, hogy saját műsoraival együtt a tévé szalagtárában őrzött anyagaink egy részét kimentette. Így tudták megszerkeszteni az 1990. január 8-án, a forradalom után alig két héttel újrainduló háromórás magyaradást a visszaszállingózó kollégák.

Főszerkesztőként, 2002-es nyugdíjazásáig, kiemelt feladatként kezelte a romániai és a magyar médiavilággal való kapcsolatépítést. Részt vett az audiovizuális törvény megalkotásában, tagja volt az első műholdas román televízió kuratóriumának. A magyar tévéadás hamar bekerült a romániai sajtó élvonalába. A román feliratnak is köszönhetően, a kilencvenes évek elején az első felmérés szerint a té-

(folytatás a következő oldalon)

MŰRE-ősz – újra belaktuk Szovátafürdőt

(folytatás az előző oldalról)

vékészülékkel rendelkező családok 34 százaléka hetente nézte műsorainkat.

A MŰRE-ban a kilencvenes években – alelnökként – megszervezte az Audiovizuális Kollégiumot, a romániai magyar tévés-rádiós főszerkesztők tanácskozási fórumát és elindította, Drótposta néven, a romániai magyar online elektronikus média lapját.

Csép Sándorral egyidőben, még a Duna-tévé megalakulása előtt, egy műholdas magyar televízióadás létrehozásáról gondolkoztak: határok nélkül, a „haza a magasban”-ról, hogy az erdélyi magyarság élete, kultúrája, művészete látható legyen legalább az egész Kárpát-medencében.

Főszerkesztőségének éveiről, politikai szerepvállalásairól itt és most hadd ne essen szó, A kezdeteknél volt Marosvásárhely véres márciusa, a bukaresti bányászlátogatás. Ennek fináléját testközelből éltük át a tévé épületében. Rengeteg munkával, vágóban töltött éjszakákkal, egy új tévés generáció kinevelésével, politikai csatározásokkal is teltek az évek. Nyugdíjazása, a főszerkesztőváltás története kisebb sajtóbotrányt generált.

Az új kezdet termékeny alkotói évekről szól, dokumentumfilmekről, amelyekből csak néhányat említek: *Az átnevelés poklában*, *A félelem nevében* és *A 7EK* a közelmúlt elhallgatott történelméről, elfelejtett értékeinkről, a *Nyugatosok A Holnap városában* és az *Elfelejtett értékeink – a kolozsvári Hitel*, portréfilm a szobrász Román Viktorról, aki Párizsban lett elismert képzőművész, a Metropol rockzenekar története a kommunizmus éveiben.

Máthé Éva kolléganőnk a Népújságban írta 2002 júliusában Boros Zoltánról: „Egész munkásságáért elismerés illeti. Függetlenül attól, hogy ki szereti és ki nem.” A Magyar Újság-

írók Romániai Egyesülete idén életműdíjjal tünteti ki.

Simonffy Katalin,
a MŰRE alelnöke

Jámbor Gyula méltatása

1969. február 1-je. Emlékezetes dátum Jámbor Gyula számára. Aznap kezdte el újságírói pályafutását a Vörös Lobogónál. Több mint 54 évvel ezelőtt. Ez a dátum és az eltelt évek száma önmagában nem lenne sem túl érdekes, sem túl fontos, bizonyára vannak még jó páran, akik azzal büszkélkedhetnek, hogy a pályakezdésük óta eltelt idő jócskán meghaladja az 50 évet. Gyula esetében ez az 54 év azonban folyamatos, aktív újságírói munkát jelent, és ez teszi különlegessé ezt a dátumot.

Az évek folyamán számtalan írása jelent meg, hírektől kezdve színvonalas riportokig és publicisztikáig, a legkülönbözőbb témakörökben. Ott volt, amikor 1989 decemberének zűrzavaros napjaiban, pontosabban 22-én megszületett a *Jelen*, bábáskodott a napilap Nyugati Jelenre való átalakulásánál, a Fehér, Hunyad és Temes megyei munkatársak toborzásában, az ottani szerkesztőségek kiala-

kításában oroszlánrészt vállalt, volt főszerkesztője és főszerkesztő-helyettese is a lapnak, és joggal büszke arra, hogy 1990 tavaszán a MŰRE csíkszeredai megalapítása-kor a Jelen napilapot képviselhette.

2008-ban lett nyugdíjas, de ez nem jelentett igazi visszavonulást. A mai napig az újság egyik alapembere, aki naponta bejár dolgozni, talán csak a koronavírus-járvány kezdeti 2 hónap volt kivétel, amikor a 65 év felettiekre kiszabott kijárási tilalom megakadályozta ebben. De akkor is naponta jöttek a telefonhívásai: *miben segíthetek...* küldj anyagot, megszerkesztem.

Amit 2019-ben, 50 éves pályafutásának megünneplésére írtam, ma is igaznak érzem:

„...nem beszélhetnénk egy ötven éves pályafutásról, ha Jámbor Gyula számára az újságírás egyszerűen csak munka lett volna. Ha nem szeretne volna, ha nem szeretné azt, amit csinál, ha nem érezte volna, nem érezné jól magát második otthonában, ha nem tisztelte és tisztelné mindenkor olvasóit. Mert az ötven év nemcsak egynapos sütkérezések sorozata a nyílvánosság adta rivaldafényben, de nap mint nap rengeteg energiát felemésztő tevékenység, akár számtalan álmatlan órát is megkövetelő felelősség az olvasóval és saját lelkiismeretével szemben. [...] Ötven év a magyar újságírás, a magyar szó, az Olvasó szolgálatában hatalmas fegyvertény, és úgy hiszem, Jámbor Gyula még ezt is képes túlszárnyalni!”

És túlszárnyalta!

És hogy milyen újságíró is Jámbor Gyula? Hadd idézzek Böszörményi Zoltánnak a Kölcsey-díj átadására született méltatásából:

„...a tényeknek, az azt alátámasztó érveknek, létezik egy olyan valóságábrázoló regisztere, ha úgy tetszik térfogata, dimenziója, amely a pillanatot követő másik pillanat transzcendenciáját képes »lencsévégre kapni«, és úgy megörökíteni, hogy abban senki

Jámbor Gyula Életmű-díjas

se kételkedjen, a benne izzó életet valódinak, megtörténtnek, az igazság kétségbevonhatatlan tanúvallomásának tekintse. Aki ilyen performanszra képes, az igazi művész, vérbeli újságíró, olyan, mint Jámbor Gyula!

Aki mindennap elvérzik a történekek harcterein, soha nem veti az élet szemére, hogy naponta áldozatot kell hoznia minden leírt szóért. [...] Aki naponta jelen van a barikádokon, annak harcolnia kell, annak oly hangosan kell szólnia, hogy a világ másik végén is meghallják minden szavát.

Az újságírás mennyei kenyér azoknak, akik nem akarnak a mennybe menni, de naponta keresztre feszítettnek, hogy megméretkezzenek a világgal és önmagukkal. [...] Nem agyagtáblára vésted, amit vésted kellett, de az aradiak és nem aradiak lelkébe, tudatába, szellemébe örökre bevédted magad.”

Igen, bevédted magad olvasóid lelkébe, tudatába, Gyula! Szeretnek téged, szeretünk téged. A jó tollú újságírót, az odaadó kollégát, barátot, akinek tapasztalatára, humorára, és majd’ mindennapos aggódó kérdésére: *Aranyom, van-e elég anyag a holnapi laphoz?* – még sokáig számítunk.

Bege Magdolna

Miska Brigitta laudációja

Premier a mostani díjazás, hisz sportújságíró kap írott sajtó díjat a Magyar Újságírók Romániai Egyesületétől (MÚRE), sőt női sportújságíró kap egyáltalán MÚRE-díjat! Észre kellett venni, hogy a sportújságíró is újságíró, sőt, a női sportújságíró is ember.

Miska Brigitta, a Háromszék munkatársa kapja idén az írott sajtóért járó Szilágyi Aladár-díjat. Ki is ő? – tehetik fel sokan a kérdést. Egyesek onnan ismerhetik, hogy egyetemi éve alatt a MÚRE Pressing focicsapatának üdvöskéje volt, egyetlen női játékosa, aki „férfiasan” állta a sarat. Meg kell mon-

Miska Brigitta és az őt méltató Szekeres Attila

danunk, ugyanilyen „férfiasan” állja a sarat a Háromszéknél is!

Miska Brigitta Sepsiszentgyörgyön született 1993-ban, tehát ke-
reken 30 éves. A Mikes Kelemen Elméleti Líceumban érettségizett 2012-ben, majd a Sapientia Erdélyi Magyar Tudományegyetem Marosvásárhelyi Karának Kommunikáció és Közkapcsolatok szakán végzett 2015-ben. Épp jókor! A Háromszék épp akkor veszítette el legendás sportújságíróját, Áros Károlyt (1940–2015), aki tragikus körülmények között hunyt el. No de szerencse a szerencsétlenségben, épp akkor érkezett Miska Brigitta, aki nemcsak helyettesítette a nagy elődöt, hanem fiatalos lendületet adott a Háromszék sportrovatának, sőt az egész lapnak.

Miska Brigitta munkájában aktív sportolóként szerzett tapasztalatait is kamatoztatja. Nyolc éven át kosarazott, többször pályára lépett a sepsiszentgyörgyi női kosárlabda-csapatban, és focizott is, ugyanakkor érdeklődési köre túlmutat a sport világán: közéleti témákkal is foglalkozik, ifjúsági eseményekről, fesztiválokról tudósít, emellett állatbarát, erős az igazságérzete.

Munkájában precizításra törekszik, a sporteseményekről szóló tudósításai a műfaj megkövetelte keretek közé illeszkednek, írásait tárgyilagosság, pontosság jellemzi, stílusa lényegre törő, tömör, kerüli a fölösleges díszítéseket,

mellébeszélést. Szerkesztőként világos elvek mentén dolgozik: a helyi sportesemények lefedésén túl érdeklik őt a sportolók előtt álló kihívások, következetesen szemmel tartja a sportvilág szerkezeti-szerkezeti felépítését, érdekli őt a finanszírozási kérdésektől a marketing-kommunikációs ügyekig minden, ami a sportklubok működéséhez tartozik, egyetemes magyar sportban gondolkodik, tisztában van azzal, hogy a magyar sporteredményeket a Háromszéken, Székelyföldön élő közösség a magáénak érzi, ugyanakkor pillanatra sem esik bele az üres „magyarkodás” csapdájába.

Miska Brigitta műfajilag széles palettát fed le: tudósítások, mérközéskronikák mellett interjúiban potenciális példaképeket szólaltat meg, jegyzetekben is állást foglal, valahányszor a sportszerűség kereteit túllépő jelenségeket tapasztal, mint a romániai lelátókat uraló idegengyűlölet. Mindemellett, a szakmailag komoly kihívást jelentő sportfotózást is elkötelezetten műveli. A Háromszék kommunikációjában is jelentős szerepet vállal: a lap Facebook-oldalának adminisztrátora, más közösségi vagy PR-események ötletgazdája és mozgatója.

Meggyőződésünk, hogy a Szilágyi Aladár-díj jó helyre került.

Farcádi Botond – Szekeres Attila

Laudáció Molnár Boglárka pályakezdő-díjához

Amikor szűk két évvel ezelőtt felvétel hirdettünk közéleti szerkesztői állásra, akkor küldte be önéletrajzát az újságírói alapképzést frissen elvégzett jelentkező. A Maszol szerkesztőségében újabban az a szokás, hogy egyszerre több jelentkezőt behívunk és egy tesztet íratunk velük, majd ezután kerül sor a személyes beszélgetésre. Egy-

(folytatás a következő oldalon)

MŰRE-ősz – újra belaktuk Szovátafürdőt

(folytatás az előző oldalról)

ből látszott, hogy kihívóival szemben jókora előnnyel indul, ezért nem is volt kérdéses, hogy magunk mellé vesszük.

Már az első munkanapjain ki-derült, hogy kivételes tehetségű kollégával van dolgunk. A kezdeti bizonytalanságot ellensúlyozta a tudásvágy és az, hogy – ha csak félénken is, de – mert kérdezni, és amit mondtunk neki, azt lejegyezte és megjegyezte, aztán alkalmazta.

Nem volt túl nehéz dolga, mert benne megvolt az a szakmai alap, amire aztán a szerkesztőségben építkézhetett. Ugyanakkor egy másik nagyon fontos tulajdonsága az alázatossága. Az újságírást ugyanis nem lehet, nem is szabad szakmai alázat nélkül végezni. Ugyanakkor maximalista, aki, ha tehetné, folyton javítaná írásait, valóban törekszik arra, hogy mindig jobb legyen. A kitartását, munkabírását sokan megirigyelhetnék.

Egykori tanáraitól, a kolozsvári Babeş-Bolyai Tudományegyetem újságíró szakán oktató szakemberektől is azt a jelzést kaptuk, támogatják abban, hogy folytassa az újságírást, mert látták benne az elhivatottságot, megtapasztalták a felkészültségét és rendszeresen tet-

ten érhető volt a tudásvágya. Ezúttal köszönöm nekik is azt, hogy a jó úton terelgették díjazottunk sorsát.

A szerkesztőségben is nap mint nap bizonyított, olyannyira, hogy mára a redakció egyik alapemlékévé vált, a főszerkesztő egyik legfontosabb munkatársa, akire bátran és nyugodtan rá lehet bízni a legkomolyabb feladatokat, sőt arra is volt példa, hogy rendkívüli helyzetben egymaga képes volt a munka és tartalom felügyeletére és irányítására.

Kénytelen vagyok most kissé személyesebb hangvételűt megütni, mert a rendkívüli kolléga mellett egy igazi barátot is nyertünk. Amikor a napi taposómalomban már a sírás környékezi a rá nehezedő feladatok súlya alatt, akkor is helytáll, megáll egy pillanatra, tartunk egy röpgyűlést, egy kávé mellett megbeszéljük, hogy mit és hogyan oldunk meg, aztán rendkívül jó rendszerező képessége segíti abban, hogy sorba vegye a feladatokat és egyesével oldja meg azokat.

Kitűnő kollégával gazdagodott a szerkesztőség. Legszívesebben azt kívánnám, hogy minden szerkesztőségben sok-sok ilyen munkatárs dolgozzon, és akkor az újságírás jó kezekben lenne. Ehelyett most azt mondhatom, mi roppant büszkék vagyunk arra, hogy egy ilyen tehetséges fiatal a mi csapatunkat erősíti.

A Magyar Újságírók Romániai Egyesülete 2023-ban Balló Áron-díjjal jutalmazza a Maszol.ro hírportál munkatársát, Molnár Boglárkát.

Büszkeséggel,

Borsi Balázs

a Maszol főszerkesztője

Cseresnyés Zsuzsanna laudációja

Először is nem tiszteletlenségből vettem farmernadrágot és Pink Floydos pólót, hanem azért, mert ez jobban talál Cseresnyés Zsuzsanná-

Cseresnyés Zsuzsanna vehette át idén a Benkő J. Zoltán-díjat

hoz, akit méltatni szeretnék. Úgy gondolom, hogy az ő laudációja nem szép kell legyen, hanem hiteles, így a szöveghez és Zsuzsihoz is közelebb áll ez a stílus, mint a nyakkendő.

Cseresnyés Zsuzsanna a Román Televízió Temesvári Területi Stúdiójánál dolgozott vágóként, néhány éve nyugdíjas. Nevéhez rengeteg hír, riport és dokumentumfilm kötődik, amelyeket a munkatársai és a szakma nagyra értékelt.

Egy anyag sorsa a vágóasztalon dől el, ezért nem mindegy, hogy ki- nek a keze alá kerül. Műszaki tudása, hozzáállása, műveltsége és meg- látásai miatt Zsuzsit nagyon jónak tartották. Édesapjától, a rendező és színész Cseresnyés Gyulától örö- költe művészi látásmódját, így a té- vés kollégái szívesen reá bízhatták az igényes anyagaikat. Mert Zsuzsi gyenge munkát nem adott ki a keze közül. Jól megérezte, hol szükséges egy leheletnyi szünet, hol kell egy vágóképpel megsegíteni az anyag megértését, de azt is tudta, hogy mikor kezd unalmassá, túlbeszélt- té, hamissá válni a riport- vagy do- kumentumfilm. Ötletekkel, kre- atív megoldásokkal vagy éppen kritikákkal segítette kollégáit. Ap- ropó kritika: az anyag érdekében mindig elmondta, ha valami nem tetszett neki, emiatt voltak konfliktusai is. Ismétlem, az anyag érdeké-

A debütdíjas Molnár Boglárka és az őt laudáló Borsi Balázs

ben. Egyik volt főnöke a következő történetet osztotta meg. Sok éven keresztül újságoknál és rádióknál dolgozott, amikor kinevezték a temesvári tévé élére. Mivel nem dolgozott addig audiovizuális médiában, úgy gondolta, hogy kellene egy kis tapasztalat. A frissen kinevezett igazgatónő kiment egy stábbal filmmezni, a BETA kazettát lobogtatva nagy boldogan bement Zsuzsihoz vágni, akinek az volt az első kérdése, hogy kijegyzetelte-e a nyersanyagot, van-e vágólista. Nem volt. Ekkor Zsuzsi kioktatta a frissen kinevezett főnökét, hogy miről is szól ez a szakma. A **felesleges** hajbókolás, szépelgés, nyakkendőhordás legelső áldozata **pont** a profizmus lesz. Hozzátenném, hogy az incidens után rengeteg jó anyagot készített közösen az igazgatónővel.

Fontos kiemelni, hogy éveken át dolgozott a regionális magyar adás, a *Körkép a végekről* vágójaként. A többi kisebbségi műsornak nem volt meg ez a luxusa, hogy az adott nyelvet jól ismerő vágó dolgozza fel a riportokat.

És még egy dolog: könnyű szívvel lehetett Zsuzsira bízni anyagokat, mert a bánsági magyar szórványközösség minden ügyes-bajos dolgát, illetve személyiségeit ismerte. Gyakran munkaidején kívül is ott maradt a vágóban, ha nem jutott elég idő összeállítani a heti műsort. Kezei közül olyan filmek kerültek ki, amelyek díjakat nyertek különböző nemzetközi fesztiválokon.

Cseresnyés Zsuzsanna a temesvári közösség elismert alakja is. Ő még tudja, hogy mit jelent igazi temesvárinak lenni. Fiatal kora óta eljár kulturális eseményekre, beszélgetésekre, színházba, koncertekre, könyvbemutatókra. Ismerik a magyarok, a románok és a szerbek is. Nemcsak hallgatja, hanem érti is a klasszikus zenét, a dzsesszt, a rockot. Rendszeresen eljár a szörényordasi –ismertebb nevén a gărâni– dzsesszfesztiválra, a Kamocsa Béla nevét viselő bluesfesztiválra, és valószínűleg kívülről tudja az Omega *Gammapolis* albumának összes számát is. A közösségi média oldalára kitett egy

fotót egy Roger Waters-konцерtról, azt írta róla, hogy élete egyik legszebb napja volt. Szellemi frissességét a művészetek fogyasztásával tartja szinten.

Gratulálok Zsuzsinak a díjhoz, kívánok neki további szép nyugdíjas éveket, egészséget, sok izgalmas találkozást a művészetekkel és rengeteg minőségi időt a szeretteivel!

Keresztes Péter,
a Körkép a végeken szerkesztője

Laudatio Graur Jánosnak

2007-ben, szintén egy ilyen MŰRE-nívódíj átadóján laudálhattam Graur Jánost. Ha jól emlékszem, akkor Szárhegyen voltunk a kastély lovagtermében.

Most újra szívesen teszem, ezúttal viszont médiamenedzserként méltatom.

Ha csak a Temesvári Magyar Házra nézünk, amit két éve vásárolt vissza a bánsági magyarság számára a temesvári Várbástya Egyesület a magyarországi adófizetők pénzéből, megdobban az ember szíve. És ez igazán nagy dolog! Homlokzata most már újra teljes pompájában díszleg, a belső tereit is alakítják, szépítik, hogy mielőbb birtokba vehessék a temesvári magyarok.

Ebben a házban székel és székel jelenleg is a *Heti ÚJ SZÓ* szerkesztő-

sége. Ha ez nem lett volna így, akkor ma valószínűleg nem ünnepelhetnénk az épület sikeres visszaszerzését. És ebben elvülhetetlen érdemei vannak Graur Jánosnak, aki 1989 óta vezeti a szerkesztőséget, és a gazdasági és jogi meghurcoltatások ellenére kitartott amellett, hogy a lap ne költözzön más helyre, legyen egy kapaszkodó, egy magyar intézmény, ami mögé felsorakozhatott a Temes Megyei RMDSZ illetve más civil szervezetek. Ezek ugyanis mind a Magyar Házban működtek azon az emeleten, ahol az ÚJ SZÓ.

Médiamenedzseri munkájáért kap nívódíjat Graur János, aki a rendszerváltás óta cipelte a hátán az egyre apadó szerkesztőség anyagi és személyzeti, illetve politikai terheit.

Graur János 1968 óta dolgozik a Temes megyei magyar lapnál. 1971–1976 között a *Szabad Szó* lugosi fiókszerkesztőségének munkatársa, 1976–1989 között a *Szabad Szó* temesvári szerkesztőségének belső munkatársa mint hírszerkesztő, valamint a művelődési és oktatási rovat szerkesztője. 1989–1994 között a *Temesvári ÚJ SZÓ*, 1994 óta a *Heti ÚJ SZÓ* főszerkesztője, főként publicisztikákat, riportokat, portrékat, tárcanovellákat közöl. Szintén 1994 óta az ÚJ SZÓ társkiadója, a Reflex Kft. igazgatója, amit a közelmúltban adott el a Várbástya Egyesületnek.

Eddig a tények. S akkor mos hadd idézzek a 2007-es laudációból:

Gerincpróbáló, zimankós időkben nőtt fel és vált emberré Graur János. Felnőni és embernek maradni volt a legnehezebb akkor, azokban az időkben. A kétkezi dolgozó előtt, ha ki akart lépni az osztályából, két út állott: beállni az akarnokok sorába, vagy tanulni. Graur János ez utóbbit választotta, de nem a könnyebbeket. Mivel nem szakértelmiségi akart lenni, hanem újságíró. De mindenképpen közszolgálatot akart vállalni. Szerencséjére, az

(folytatás a következő oldalon)

Graur János, az év médiamenedzserje

MŰRE-ősz – újra belaktuk Szovátafürdőt

(folytatás az előző oldalról)

igazság nem számúzható semmilyen Gulágba. Kimondani nehezebb és kockázatosabb, de szerencsére mindig marad egy falatnyi igazság, amely szavakba önthető. Ezt a falatnyi igazságot kereste Graur János, amikor lugosi tudósítói státusát hivatalos újságíróira váltotta.

Magyar újságírónak lenni könnyebb is, nehezebb is volt. Könnyebb is volt, mert meg kellett maradni magyarnak, és nehezebb is volt, mert meg kellett maradni magyarnak – ahogy lehet. Persze, nem mindenki maradt meg magyarnak. De Graur Jánosnak sikerülhetett, talán kisebb-nagyobb megalkuvásokkal. A tisztességes megalkuvás akkor azt jelentette, hogy ha az igazat nem is lehetett megírni mindig, legalább nem írunk le hazugságot.

Graur Jánosnak mondhatni szerencséje volt, mert megérhette 1989 decemberét. Szerencséje volt akkor azzal is, hogy első demokratikusan megválasztott főszerkesztője lehetett a Temesvári Új Szóra átkeresztelt Szabad Szónak.

És ezzel véget is ért Graur János szerencséje. Mert csak szerencsének nem mondható az, ha valakit szórványban ér a szabadság, és ott szakad rá a felelősség, megőrizni azt, amit sikerült addig, a kurzus ellenére. Nem nevezhető szerencsének, ha az állami segély megszűntével, az elszegényedett és elszegényített, sok évtizeden át megfélemlített szórványmagyar-ság összekuporgatott garasaiból kellett fenntartani a magyar lapot, amelyet gazdagabb magyar és nem magyar sajtómágnások szívesen bekebeleztek volna. A napilap hetilappá való átalakítása szükségszerű és elkerülhetetlen volt. Meg kellett válni egy sor újságírótól és nem lehetett a helyükbe elegendő számban újakat toborozni, mert hiába a megszerzett szabadság, az új helyzetben megélni talán még

a réginél is élesebb és reménytelenebb kihívás.

Ilyen körülmények között szerkeszteni és kiadni egy magyar lapot, egy egyre fogyó és előregedő szórványközösségnek nem irigylésre-méltó állapot. Graur János viszont vállalta ezt a kihívást.

85. születésnapjára kívánok jó egészséget, további jó cikkeket és megnyugvást. Mai kitüntetéséhez pedig szívből gratulálok!

Szováta, 2023. október 7.

Bartha Csaba

„Aranykezü” rádiósok dicsérete

A laudációnak nem a laudálóról kell szólnia. Vagyis, a méltatás nem a méltatóról szól, méltatlankodom magamban, most már magyarul, hogy – amint a rádiós szabály megköveteli – egyszeri hallásra érthető legyek.

S minden méltatlankodásom ellenére, most mégis vallomás következik: irigykedem – én, akitől alapvetően távol áll az irigység. Hadd magyarázzam el!

Mindannyiunk életében vannak – ugye, vannak? – olyan dolgok,

hogy „no, ezt még kipróbáltam volna...”, hogy „milyen jó nekik, hogy ezt csinálhatják!” Nos, ilyesmiről lesz most szó.

A mai fiatal rádiósok már csak távolról ismerik a hangszalagot, a nagy tekercseket. De talán még értik, miért fontos meghallgatni Kós Károly vagy – ne menjek ilyen messze – Sütő András hangját. De említhetném Csipler Sándor vívóedzőt, Tófalvi Éva sílövőt vagy ki tudja hány meg hány más elismert személyiséget.

Azt mondják, értékválságban van az egész világ: nem egyértelmű, mi az, ami tiszteletre méltó, megőrzendő értékes – s mi a talmi, pillanatnyi, múlandó.

Azt is mondják, a média még mindig hatással van arra, hogy mit hogyan fogadnak el az emberek, bár már nem tud egyértelműen felemelni (vagy netán megbuktatni) valakit, ha arra találja érdemesnek. De – mi tagadás – azért próbálkozunk. Naponta készül számtalan hír, interjú, jobb napokon hírmagyarázat és riport is, amely adásba kerül, elküldjük az éterbe... Elhangzik, talán felkerül az internetre is, megosztjuk... aztán jónapot! Illetve, viszonhallásra! Mert a rádió adása, bármennyire küszködünk is ezzel, alapjában véve egyszeri és meg-

Rádiós kollégáink díjazásának pillanata

Rácz Éva laudálta a közrádiós kollégákat

ismételhetetlen. A digitális korban is eléggé az, hát még milyen volt a szakadó és gabalyodó szalagos műsorok idején!

Hallott már valaki a jelenlévők közül olyanról, hogy a szalagokat ki kell dobni? Én igen... ugyanis feltétel nélkül elhiszem annak, aki nekem mondta, hogy a frissen érkezett főszerkesztő szerint ez kellett volna legyen a sorsa azoknak a tekercseknek, amelyek a szalagtár helyett az irodában rekedtek, amelyeken egyébként interjúk, műsorok voltak. Csak azért lett volna ez a sorsuk, minden alaposabb, akár minőségi vizsgálat nélkül, mert ebben a korban már leginkább digitálisan keresünk (és többnyire meg is találunk) hangokat, felvételeket. Nem értem a gesztust, mert rögtön eszembe jut idős operatőr kollégánk figyelmeztetése: *Leánka, vigyázzatok a szalagokra, mert azok már hetven éve őrzik, amit rájuk mentettek! A céderől még nem tudjuk, meddig bírja.* Még diákként figyelmeztetett Imecs Márton. Ma pedig az újságíró szakosoknak elmesélem: a Magyar Rádió hangmestere azt mondta: a cédek úgy tíz évig bírják, utána tönkre mennek, és ők vesztettek már felvételeket emiatt. A szalag viszont azóta már – mindjárt 100 éve – őrzi a rá bízott hangokat. Persze,

a *hard disk*, a merevlemez is, amíg be nem int a számítógépnek a kék halál...

Na, de térjünk oda vissza, hogy:

Ez a laudáció nem rólam szól, hanem a díjazottokról. Azokról a kollégákról, akik ismerik a rádiók épületében nem csak a szerkesztőségi irodákat, de adott esetben a pincét, a raktárt is. Azokról, akiknek a műsorkészítés nem akkor kezdődött, amikor ők oda kerültek a rádióhoz, mert ismernek, hallgattak már előttük, alkalmasint sokkal régebben készült felvételeket is.

Szerencsére, idei rádiós díjazottaink elég sokan vannak. Nem egyetlen remeknek mondott anyag, nem is egy műsor az ő érdemük. Még csak nem is egyéves sorozat az, amivel az elismerést kivívták. Az ő munkájuk sokkal régebbi, és főleg a munkájuk tárgya régebbi. Szalagokról van szó, és azok digitalizált változatáról, olyan hanghordozókról, amelyek ma már megismételhetetlen felvételeket őriznek. Mert ha nem él a megszólaló, nem él a riporter, a szerkesztő, nincs senki, aki lobbizzon érte, a felvétel **akkor is** lehet értékes.

Kordokumentumokat őriznek szalagtáraink, és kordokumentumot teremt minden digitalizálás, minden archiválás. „Meglásd, ha majd nem leszünk...Megszólítanak...” – vajon hogyan mondhatta ezt József Attila? Az internet szerint, erről nincsen dokumentum. Van viszont Kolozsváron és Marosvásárhelyen több ezer felvétel az erdélyi és partiumi közéletből: az előadóművészet remekeiből és a mindennapokból egyaránt. Soruk ezeknek a felvételeknek, hogy ritkán érintjük őket. Híres emberek halálakor, évfordulók kapcsán eszmélünk rá, ki mindenkiről, mi mindenről van – vagy éppen nincs – hangdokumentum, mert erre nem vonatkozik kötelezpéldányszolgálat. Józan eszünkre, hiúságunkra, értékítéletünkre van bízva, mit adunk át az utókornak.

Kedves Kollégák,

Ahogy a régiek hangja össze-fonódik az új felvezető szöveg által

az új rádiós hangjával, úgy fonódik össze a díjazott csapatok tagjainak virtuális keze egymásával: egyik válogat, másik beszerkeszt. Egyik kér, másik keres. Egyik talál, másik elfogad. Nincs egyetlen helyes eljárás, ezek mindegyike érvényesül a szalagtári felvételek felhasználásakor.

Szóval, mi tagadás: kicsit irigylem őket azért a munkáért, amellyel azokat az „arany” szalagokat gondozzák, óvják, ha kell szerkesztik, közzéteszik. De nem ez a fő érzésem mégsem a munkájukkal kapcsolatosan. Mert **elsősorban há-lás vagyok nekik** mindannyiunk nevében azért, hogy gondoskodnak róla: ne szálljon el végleg minden az éterben, ami egyszer elhangzott.

Ki tudja, talán a most következő 100 év múltán, amikor a rádiózás már majdnem 200 éves lesz – és meggyőződésünk szerint akkor is lesznek hallgatói – az akkori rádiósok majd meghallgatják, mit tartottak fontosnak, akik előttük jártak, közöttük a mai rádiósok.

S bízom benne, hogy emlékeznek majd azokra is, akik az értékméntésben élen jártak: a Kolozsvári Rádió és a Marosvásárhelyi Rádió munkatársai, a Magyar Újságírók Romániai Egyesületének idei díjazottai: Bács Mária, Maksay Magdolna, Kleindl-Bódizs Edith, Szász Edit és Sármási-Bocskai János.

Rácz Éva

Pro Amicitia-díj Adrian Majunak

Idei díjazottunkat, dr. Adrian Majuru történész-antropológust, a Bukarest Városi Múzeum kurátorát, menedzser-igazgatóját a kétezres évek elején ismertem meg, amikor két dokumentumfilmem szakmai tanácsadója volt. Barabás Miklósról, a román fejedelem udvari festőjéről szolt az első, a második Liszt Ferencről, akit utolsó, 1846–

(folytatás a következő oldalon)

MŰRE-ősz – újra belaktuk Szovátafürdőt

(folytatás az előző oldalról)

47-es hangversenykörútján tombolva ünnepelt a fővárosi elit.

Adrian Majuru 2004-ben humán földrajzból doktorált a Bukaresti Egyetemen. A nagydoktori címet 2011–2012 között, a Román Akadémia Antropológiai Intézetében folytatott tanulmányainak köszönhetően nyerte el. Szakdolgozatában a további munkásságára jellemző irányként fogalmazta meg a több tudományágat ötvöző kutatások fontosságát. **Egyetemi előadótanárként a Ion Mincu Műépítészeti Egyetemen** mesteriző és a doktorandusz-hallgatóknak tart urbán-antropológiai kurzusokat, ebben a témakörben folyóiratot szerkeszt. Írásait több hazai irodalmi-művészeti folyóirat közölte. 2003-tól megjelent tucatnyi könyvének nagy az olvasótábora. Ezekben a Kelet és Nyugat olvasztógelyeként jeleníti meg Bukarest város múltját, és a Román Fejedelemségekbe több évszázada érkező görög, örmény, török, bolgár, albán, szerb kereskedők, mesteremberek, a Krím-félszigetről jövő tatárok, oroszok, az erdélyi magyar, német, zsidó és olasz emigráció történelem- és kultúraformáló szerepét.

Idén augusztus 29-én Csíkszere-dában nyitották meg a *Magyar Bukarest. Egy szórvány története* című kiállítást, amelynek kezdeményezője és szervezője volt. „Olyan diaszpóráról beszélünk – mondta a megnyitón – amely a 15. századtól különböző okok miatt érkezett Bukarestbe: a szegénységen túl, akár a nulláról való szakmakezdési vágyból. A reformkorban egyházi népvándorlás volt, valamint katonai, politikai emigráció, különösen a kuruc háborúk idején. (...) De ez a kiállítás arról is szól, hogyan jelentek meg a magyar iskolák, templomok, a magyar sajtó, magyar orvosok, a magyar zenei élet a fővárosban. A bukaresti magyar szórvány története a város történetével egyidős” – fogalmazott. Hozzátette, azt is, hogy ennek a kiállításnak célja az itt élő közösség érdeklődését felkelteni, hogy a fiatal nemzedék megismerje, megértse múltjának ezt a részét.

A Román Akadémia 2017-ben díjazta az Osztrák Magyar Monarchia területén, Csernovicban született neves fiziológus-antropológus Francisc Iosif Rainer élettörténetéről szóló könyvét. (*Biografia unui proiect de viață (1874-1944)*). 2019-ben a modern román orvostudományt megalapozó makedóniai Minovici család történetét megörökítő ta-

Forró László és Adrian Majuru

nulmánykötete kapott díjat. Tudományos kutatói munkájáért, és a nemzeti kulturális örökség megismertetéséhez, megőrzéséhez és gyarapításához való hozzájárulásáért, 2019 decemberében a Kulturális Érdemrend Lovagi fokozatával tüntették ki.

A Magyar Újságírók Romániai Egyesülete idén a Pro Amicitia díjjal tünteti ki, a szakmai kiválóságra épülő, népeink és az itt élő nemzetségek közötti kapcsolatokra figyelő, fölöttébb szükséges munkásságát.

Simonffy Katalin,
PhD, a MŰRE alelnök

Kedves barátaim,

örvendek, hogy ma veletek lehetek ezen a találkozón, mert eszembe juttatja a számos névtelen magyart, aki új szakmai, kulturális vagy szociális lehetőségeket keresett és fedezett fel a románok közelében, olyan dinamikus szórványban, mint amilyen valamikor Bukarest volt. A közeledés és megértés eme világának a legszebb tanúvallomását Barabás Miklós festő hagyta ránk arról, amikor meghívták egy Raimondi nevű gyógyszerész bukaresti házába. Ez alkalommal részt vett a legköltőibb nyelvről szóló vitában, amelynek nyelve az olasz és az angol volt. Egy ortodox püspök azonban arra a következtetésre jutott, hogy a magyar nyelv a legköltőibb és elszavalta Cso-

konai Vitéz Mihály A reményhez című versét. Azon túl, hogy nagyon szép kiejtéssel szavalta el magyar nyelven a verset, meglepetésünkre akkori kortárs költőt használt példaként. Természetesen a történet még egy évszázadig folytatódik, magyar életek és sorsok követik egymást egy különböző, de befogadó világban. Mernünk kell világosan meggondolva kiválasztani azt, ami mindannyiunkat egy egésszé tesz, egységessé a vélemények és a nyelvek sokszínűségében. Ez lehet az egyik lehetséges megoldás a kiegyensúlyozott jövőre és elvárásokra mindegyikünk számára.

Adrian Majuru

Folyóiratok találkozója közös dolgainkról

Két alkalommal is találkozhatunk az elmúlt néhány hét folyamán a romániai magyar kulturális folyóiratok képviselői. Persze, a lapok megnevezése többnyire ennél bővebb, összetettebb, bonyolultabb (irodalmi, művészeti, társadalmi, kritikai stb.). Augusztusban a Kolozsvári Magyar Napok hetében abból az alkalomból szerveztek nyilvános beszélgetést a Spectator sajtóházban, hogy alapítása 75. évfordulóját ünnepli a *Művelődés* közművelődési havilap, melynek főszerkesztője, Benkő Levente volt a házigazda. Szeptemberben – ekkor már a Temesvári Magyar Napokhoz igazodva – Európa egyik ideai kulturális fővárosában, a Gerhardinum római-katolikus gimnáziumban találkoztak két napon át a széles értelemben vett partiumi és bánási magyar kulturális periodikák szerkesztői, vezetői.

Ezúttal Aradról az *Irodalmi Jelen* és a megújult, kiszínesedett *Szövegnek* mutatkozott be (péntek este nyilvános volt a rendezvény, a lapismertetőket egy-egy felolvasás színesítette, majd másnap tartottak zárt körben műhely jellegű beszélgetést, stílszerűen egy osztályteremben), Szatmárnémetiből az ugyancsak fazonigazításon és fő-

szerkesztő váltáson átesett *Sugárút* – *Szatmári Műhely*, Zilahról a *Hephupa*, Nagyváradról pedig mi, újjávaradosok. A találkozó nemzetközi volt, hiszen megismerhettük a kulturális folyóirat melléklettel rendelkező újvidéki *Magyar Szó* napilap szerkesztőit, továbbá régi ismerősként köszönthettük a békéscsabai *Bárka* és a hetvenhetedik évfolyamánál járó, gazdag és olykor viharos múltat maga mögött tudó szegedi *Tiszatáj* munkatársait. A házigazdák részéről a Magyar Sára vezette, a szervezői feladatokat vállaló Start Iroda és a temesvári irodalmi kör tevékenységét ismerhették meg a résztvevők. Ugyancsak szervezőként, kezdeményezőként volt jelen a Temesváron számos taggal rendelkező Magyar Újságírók Romániai Egyesülete, mely a két nyári laptalálkozótól nem függetlenül a kulturális újságírás helyzetét, kihívásait helyezi előtérbe a lapzártánk után zajló szovátai őszi szakmai találkozásán, ahol a tervek szerint megalakul az egyesület kulturális újságírás szakosztálya.

Helyzetjelentéssel indult mindkét folyóirat találkozó, a keretek, a lehetőségek, a tervek ismertetésével, majd az együttműködés lehet-

séges formáinak keresésével folytatódott. Különösen Temesváron hasznos ötletbörze formáját öltötte a lehetőségek számbavétele, reméljük, beszámolhatunk majd ezek formálódásáról. Az hamar kiderült, hogy az egyes lapok igencsak eltérő kiadói háttere, s ebből következően eltérő anyagi lehetőségeik, kereteik a lehetőségeiket is meghatározza, ahogyan az a lokális társadalmi, politikai közeg is, amiben működnek, illetve lehetővé teszi a működésüket. Van folyóirat, mely magántulajdonú, más önkormányzati hátterű, akad olyan, amelyiknek a kiadója színház, másikat civil szervezet jegyez kiadóként, s olyan is, amelynek helyzete kiadói szempontból bizonytalan, inkább fenntartóról beszélhetünk. Amiben a tapasztalatai hasonlóak a folyóiratoknak, az a romániai terjesztés nehézsége, súlyos megoldatlansága. A tapasztalatok azt mutatják, hogy a Román posta szolgáltatásainak a színvonala rossz, megbízhatatlan, aminek az *Újjárad* esetében mi is rendszeres megélői vagyunk. A minap egyik temesvári olvasónk 48 percet állt sorban a postahivatalban, hogy hozzájusson szeptemberi számunkhoz, ahelyett, hogy azt kézbesítették volna neki. Hetente legalább egy küldeményünk vissza keveredik Váradra, annak ellenére, hogy a címzés pontos, megfelelő mennyiségű bélyeggel volt ellátva. Ugyanakkor a szabadárusítás sem egyszerűbb, megfelelő árushelyeket találni nem könnyű, folyamatosan adminisztrálni kell az elküldött példányok sorsát. Sajnos egyes laptársainknál nincs is lehetőség,

(folytatás a következő oldalon)

Tanácskozás a Gerhardinum egyik osztálytermében

Folyóiratok találkozója közös dolgainkról

(folytatás az előző oldalról)

forrás és/vagy személyzet postázására, bárminemű értékesítésre, vagy például pályázatok megírására.

Márpedig e kiadványok jelenléte, eljutása az olvasóhoz abból a szempontból is fontos, hogy nyelvi, műfaji, tartalmi szempontból arányaiban ezek publikálják a legtöbb minőségi, szerkesztett tartalmat, s a kreatív jellegük abban is megnyilvánul, hogy a nyomtatott sajtón belül itt tapasztalni a legélénkebb kísérletező kedvet, ami a nyomtatott változatok korszerű tipográfiai megoldásait illeti. Ráadásul területi szempontból még a napilapoknál is jobban lefedik a magyarok lakta erdélyi-partiumi vidékeket, ha példányszámban nyilván nem is versenyezhetnek ezekkel. Az is fontos szempont, hogy a folyóiratok egy

része kulturális rendezvényszervezéssel, könyvkiadással is foglalkozik, valóságos művelődési intézményi szerepet betöltve.

A több lábon állás gondolata a folyóiratok online változataira is érvényes, hiszen mondhatni általános gyakorlat, hogy a nyomtatott laphoz képest ezek friss, plusz tartalmakat is kínálnak, majdhogynem önálló életet élve. Természetesen az online változat esetében a lapterjesztéssel sem kell bajlódni, igaz, bevételt sem hoz, vagy igen keveset, mutatja a mi lapunk esetében a szerény eredményeket produkáló kísérlet arra, hogy az online változatra is előfizetéseket gyűjtsünk. „Az onlájnn hozza az olvasót, a print meg viszi a pénzt. Normális menedzser azt mondaná: nem vagyunk normálisak” – hangzott el egyebek közt, ám az egyértelmű volt, hogy valamennyi lap igyekszik a végső-

kig ragaszkodni a nyomtatott, megfogható, megszagolható termékhez, ami jobb esetben nem csupán sajtótermék, hanem művészeti produktum.

Ahogy már utaltunk rá, a közös gondok teremthetik meg az együttműködés formáit is: Temesváron már körvonalazódtak ötletek terjesztési együttműködésekre, míg a MŰRE a folyóiratok ismertségének növelésében, kínálatuk, tartalmuk népszerűsítésében igyekszik majd szerepet vállalni. Persze, azzal is tisztában vagyunk, hogy nem hálás feladat olyan helyzetben szövögetni hosszabb távú terveket, amikor a tét a mindennapi talponmaradás. Ahogy elhangzott: „hogyan merjek hosszabb távra előfizetést felvenni, amikor a következő szám megjele- nése is bizonytalan?”

Szűcs László

A művelő média

A *kultúra sajtója* címmel szervezett október eleji szakmai találkozóján műhelybeszélgetést a Magyar Újságírók Romániai Egyesülete, pár héttel azután, hogy társszervezője volt – az Újváraddal együtt – annak a kolozsvári, majd temesvári folyóirat-találkozónak, amelyekről a fentiekben olvashatnak részletesebb beszámolót. A kulturális újságírás, illetve a kulturális újságíró fogalmát igyekszünk szélesen értelmezni a napilapok, rádiók és televíziók ilyen rovatától, műsoraitól az online publikációkon át a kulturális, művészeti periodikákig. Ahogy a szavatai kerekasztal alkalmával elhangzott: igazából már az is a média általi értékközvetítést jelent, amikor – függetlenül a választott témától – minőségi tartalmat kínálunk anyanyelvén az olvasónak, nézőnek, hallgatónak, műfajilag tiszta, helyesen megfogalmazott, nyelviileg pontos, igényes szöveget.

Ami e szakterület jellemzője, hogy a politikai, közéleti tartalmakhoz képest ma még kevésbé fenyegeti a közösségi oldalak általi háttérbe szorított-

ság réme, netán a mesterséges intelligencia általi versenyhelyzet. A hagyományos médiának ezt az ágát a legkevésbé sem lehet nemlétezőnek tekinteni (lásd a média halott csak még nem tud róla típusú kijelentéseket).

Nyilván az sem tagadható, hogy a kultúra sajtója rétegigényeket szolgál ki, bár aligha állunk távol az igazságtól azzal, ha azt mondjuk, akit nem érdekelnek a kulturális tematikák, az aligha nevezhető a hagyományos médiumok rendszeres használójának. Ugyancsak fontos dilemma, miként nyilvánulunk meg a populáris kultúra vs. elitkultúra népszerűsítésében, értékelésében, egyáltalán a bemutatásában, bírálatában? S megteszünk-e mindent a hozzáértő, kiművelt utánpótlás, az új tollak kineveléséért? Pozitív fejlemény lehet az egyesületünkön belül a kulturális újságírás szakosztály megalakítása, hogy a hasonló kérdések megválaszolása céljával teremtsen meg a közeget, az alkalmakat a párbeszédre.

Lapok és napok nyelvi hordaléka

A korszerű nyelvművelés az anyanyelvi ismeretterjesztést, a nyelvi műveltség gyarapítását tartja fontos feladatának. Anyanyelvi ismereteink gazdagítását szolgáljuk azáltal is, ha olykor beszélünk bizonyos társadalmi-nyelvi jelenségekről, a normától, szabályoktól eltérő, a tömegtájékoztatásban is gyakrabban előforduló hibás változatokról. Tennünk kell ezt annál is inkább, mert régóta tudjuk, hogy a sajtó – írott és beszélt egyaránt – nemcsak tartalmával nevel, hanem nyelvi formájával is (Deme László). És akkor is ismeretátadásra törekszik a nyelvművelő, amikor az újságolvasó, rádióhallgató vagy tévénéző kérdéseire válaszol.

Tekintélyes szociolingvisztikai munkák a magyar média bulvárosodásáról is említést tesznek. Jöcskán akad alacsony színvonalú, szenzációhajhász, értéktelen műsor. (Az ízléstelen kutyas-macskás reklámokból sincs hiány.) A képernyőn gyakran ápolatlan, idétlenül öltözött figurák jelennek meg, fejükön és bőrükön primitív (törzsi) népektől származó „díszek”-kel. Ne feledjük: a nem szóbeli – nonverbális – kommunikáció is jelentéseket, üzeneteket közvetít. A természetes emberi nyelvnél maradvány: „A nyelv mutat meg legtöbbet az emberből: beszélj, hadd lássam, ki vagy!” (Ben Johnson). Az alkalmi megszólalók, de a műsorvezetők nyelvhasználatára is sokszor ráférne egy kis kozmetikázás. A szereplők megjelenése, viselkedése és beszéde alapján az igényesebb nézőnek/hallgatónak néha az a benyomása, hogy a 90-es évek elején még olyannyira várt polgári társadalom a végnapja itéli, az európai civilizáció úgyszintén. A globalizáció durván kikezdte értékítéleteinket is.

Nem csoda, ha ilyesmi is átviláglan az ember agyán, mert például néhány napja köztelevízió kulturális vetélkedőjében bankrablóról (!) szóló kérdéseket tett fel a műsorvezető. Közrádióban kutya örökbe fogadásáról szolt a diskurzus, a lényeg: menhelyről csak akkor lehet ezt megtenni, ha lakásban tartják majd az állatot... Hasonló észbontó eset: nem baj, ha a kutya ugat a lakásban, hisz a gyermek is szokott sírni... (Nagy vita lett ugyan belőle, de szerencsére a gyermek javára dőlt el.)

Meglehetősen ellentmondásos – vezető nyelvészek is szóvá tették már –, hogy a szubkultúra zászlóvivőinek – például agyontetovált játékosokból álló csapatnak – megnevezésére a nem ráillő akadémia szót használják (csoda, hogy még nem tiltakozott a Magyar Tudományos Akadémia). De beszélhetnénk a konferencia, alsóház, felsőház kifejezések tévelygéséről is.

A nagy nyilvánosság előtt megszólalók számára a nyelvi mércét magasabbra kellene helyezni. Idehaza például az egyik reggeli rádiós műsor gyakran készül a hallgatók bevonásával.

A műsorvezetők családias hangulatra törekedve nagy teret engednek illetéktelen véleményeknek, a kuncogásnak, vihogásnak, röhicskélésnek, ami nem válik díszére egy közrádiós műsornak. Nyakra-főre elhangzik az agyoncsépelt Hétágra süt a nap! (Az adáskörzetben le van bontva falvakra a jelentés, már csak az utcánkenti helyzet hiányzik.) Szép napot mindenkinek!, Vigyázzanak magukra!, Mindent megold a látás szakértője küldőcédula (helyesen: beutaló) nélkül. És így tovább. És így tovább.

A munkatársak annyira magukhoz édesgették a hallgatókat, hogy

némelyek már saját magukat köszöntik és maguknak küldik a nótát...

Rontják a színvonalat nálunk a románból rosszul fordított vagy román mintára alkotott szavak/kifejezések. Például az ilyenek: biztosítóház (helyesen: egészségbiztosítási pénztár); munkarégiség (szolgálati idő vagy munkaviszony); kassza-bon (pénztári blokk, de jó a kasszablokk is); Sok egészséget! (Jó egészséget!); Kívánok egy boldog születésnapot/névnapot! (Boldog születésnapot/névnapot kívánok!); Csak jót! (Minden jót!)

Terjed a hazai médiában a szintén román mintára alakult és nem csak (și nu numai) kihagyásos forma. A magyarban csak visszautaló elemmel vagy szóismétléssel helyes. Például: Beszélt az erdélyi magyar közösség (és nem csak) sorsát befolyásoló történetekről (újságból vett példa). Helyesen: Beszélt az erdélyi magyar közösség – és nem csak az erdélyi magyar közösség vagy: nem csak az ő – sorsát befolyásoló történetekről. A szerző ajánlja könyvét a csíkszeredaiaknak, és nem csak. Magyarán: ...a csíkszeredaiaknak és nem csak nekik, másoknak is.

Tudományos kutatók felmérése szerint az erdélyi magyarok általában nem kedvelik a pesti szlenget. Jó, ha tudjuk, hogy a hazai magyar média sem mentes ettől a nyelvváltozattól. Például: Kemény meló volt összehozni ezt a kiállítás, de megérte, mert sok cukiság látható benne (közrádió). A végén a villany felkapcs, és irány haza, közben el-elcsíptünk néhány wao megszólalást (internetes újság). Az érettségi tétel közepes volt, de azért meg kellett ug-

(folytatás a következő oldalon)

Lapok és napok nyelvi hordaléka

(folytatás az előző oldalról)

rani bizonyos kihívásokat (közrádió). Nálunk sem ritka a rádióban vagy az újságban az olyan szleng szó, mint például a csaj, kaja, pia, állati, baromi, kurvára 'nagyon' (kurvára éhes vagyok), osztja az észt 'okoskodik', filinges 'hangulatos', lövésem sincs 'fogalmam sincs', oké, oksi 'rendben (van)', izgis 'izgalmas', talizunk 'találkozunk' stb.

Magyarországi alacsonyabb színvonalú tévéműsorokban a leggyakoribb köszönési forma a heló, csá, csáó, szeva. A testvér tesó, a szülő ő, aki sokat beszél: tépi a száját; ha elhallgat: elkussol; ha ideges lesz: eldurran az agya; a buta: izomagyú. Nem folytatom.

Ezekben a bulvárműsorokban a zömében tetovált versenyzők keresztneve több esetben is szabálytalanul, azaz helytelenül van kiírva, például így: Árp, Ferencz, Joly, Sylvi. Helyesen: Árp, Ferenc, Joli, Szilvi. A cz-vel írt Ferencz csak családnévként/vezetéknévként fogadható el. Hasonló esetek: Bencze – Bence, Ignác – Ignác, Mór – Mór (lásd a helyesírási szabályzat 158. pontját). A cz-nek c-vel való helyettesítését 100 (!) évvel ezelőtt fogadta el az Akadémia.

Fölöslegesen használt angol szavak is felbukkannak a magyarországi és a hazai médiában: fakenews 'álhír', club card 'klubkártya', deepstate 'párhuzamos vagy mélyállam' (a magyar észjáráshoz jobban talál az előbbi). A csodálkozás, meglepetés, meghökkenés kifejezésére terjedni kezdett nálunk is – pesti mintára – az angoltól átvett vao/vau (wow) a magyar hú, azt a..., jaj, ó, ez igen! kárára. Ne dobjuk el saját szavainkat, hogy helyet csináljunk az idegeneknek! Azokat csak akkor kell befogadnunk, ha muszáj. A szleng és az idegen – főleg az angol – szavak terjedése miatt sokan soha nem látott nyelvtromláról beszélnek. Nem nyelvtromláról van szó, hanem csak nyelv-

változásról, nyelvi divatokról, ami mindig is létezett és létezni fog a nyelvek életében (ez a kérdés összetettsége miatt itt most nem részletezhető). Az aggodalmaskodóknak mondom vigasztalásul: kortárs jeles nyelvészek szerint a magyar nyelvnek megvan az a képessége, hogy az átvett idegen szavakat sajátjává teszi, a szlenget megnevesíti, mindkét változatból az arra érdekeseket befogadja az irodalomba, a köznyelvbe, az elavult kifejezéseket pedig kidobja magából. Ami valóban aggasztó és elszomorító, az a trágár szavak használata a nagy nyilvánosság előtt (például újságban megjelenő interjúban). Az elkövetők épp azok, akiktől példamutatót várunk: néhány író, újságíró, politikus. Van olyan ország, ahol büntetik az ilyesmit. Nálunk erre még nincs jogszabály, de legalább az jó lenne, ha illetékes szakmai szervezetek – anyanyelvápolók, újságírók, írók – tiltakozó közlemény által megszégyenítenék az elkövetőket, a nyelvszennyezőket.

Sportműsorokban elég gyakran lehet hallani: begyűjti a labdát; elcsorog a labda a kapu mellett; a játékosok odatették magukat. Helyesen: megszerzi, elcsípi a labdát; elgurul a labda; minden tőlük telhetőt megtettek.

Rádióban, tévében is az évszámokat és általában a számokat a kialakult szokásaink szerint kellene ejteniük a megszólalóknak/munkatársaknak. Ne mondjanak – idegen mintára – egy-egy-kettőt a száztizenkettő (112) helyett vagy húsz-huszonhárom kétezer-huszonhárom (2023) helyett. Rosszullét, medvetámadás stb. esetén hívják az egy-egy-kettőt (rádió). Veszprém húsz-huszonhárom (televízió).

Csaknem naponta hallhatunk, olvashatunk kézműves borokról, sörökről, fagyaltokról. Mivelhogy a borászok, sörfőzők/sörgyártók, fagyaltkészítők nem kézművesek, munkájuk nem sorolható a kézműiparhoz, termékeikre sem illik a kézműves megnevezés. Főzőműsor-

ban a szakács malacarcról beszél malacpofa helyett.

Végezetül következze P. Olga székelyudvarhelyi olvasónk kérdése: Mi a különbség a só-víz és a vízsó jelentése közt? Mert az a sós víz, ami például Homoródszentpálon sóvíz, az Homoródalmáson vízsó.

Mindkét településen és azok környékén régen sóbányák voltak, sós kutak pedig ma is működnek ezekben a falvakban, de még a környékükön is, például Homoródszentmártonban és Homoródkarácsonyfalván. A sós vizet régen sóvíznek is nevezték, bizonyíték rá Ballagi Mór értelmező szótára (Pest, 1867). E szerint a sóvíz: sórészeket tartalmazó víz, a sós: sórészeket tartalmazó; a sós kút pedig: kút, melynek vize sórészeket tartalmaz. Történeti, geológiai munkákban olvasható, hogy a Homoródalmás központjában található Sós-kút vizének igen nagy a só-tartalma, a sóval való telítettsége/töménysége. Feltételezhető, hogy emiatt a helybeliek vizes sónak nevezték, majd ebből idővel vízsó lett. Valószínű csak helyi, elszigetelt szóalkotásról van szó, ugyanis a vízsó formára egyetlen létező egynyelvű szótárban sem találtam rá, ideértve a tájszótárakat is, a sóvizet is csak a már említett értelmező szótár tartja számon. Mindkét forma sós vizet jelent, a háztartásokban például szalonna tartósítására, káposzta eltevésére használják. Akárcsak a moldvai magyarok.

A fenti szerény eszmefuttatást az állandó törődés szülte, ugyanis „A nyelvet, mely eleven, folyton változó folyamat, sohasem lehet véglegesen rendbe hozni, kisöpörni és fényesre kefélni, de annyit igenis elérhetünk, hogy az öntudat résen álljon, és csöndesen, rejtetten munkálkodjék” (Kosztolányi Dezső).

Úgy legyen!

Komoróczy György

Megjelent a Hargita Népe
2023. augusztus 17-i számában.

Mindennapi életünket mutasd be nekünk, riporter, ma

Két legyet egy csapásra típusú eseményen vehettünk részt szerdán a kolozsvári Spectator-házban. Első körben a VII. Brassai-sajtófotópályázat díjazott munkáiból álló kiállítás megnyitójára került sor, majd Mi nem érezzük úgy, hogy elszórtan élünk címmel riportkötetet mutatott be a Magyar Újságírók Romániai Egyesülete (MÜRE). Az esemény házigazdája Szabó Zsolt, a Kolozsvár Társaság elnöke volt.

„Örömmel mondhatom, hogy a Spectator-ház találkahelye lett a kolozsvári újságíróknak” – ezzel a gondolattal nyitotta meg a találkozót Szabó Zsolt. Az est házigazdája röviden beszélt az esemény két apropójáról: a Brassai-sajtófotópályázat vándorkiállításának Kolozsvárra érkezéséről és a riportkötet bemutatásáról, amely a MÜRE Fehér megyei riporttáborának gyümölcse. Szabó Zsolt szerint a riporttáborok lényege, hogy a résztvevők „csoportosan megszállják az illető megyét” és igyekeznek bemutatni az adott térség lakóit, mindennapjait, egyszersmind lelkületét.

Szabó Zsolt rövid köszöntője után Szűcs László, a MÜRE elnöke vette át a szót, aki részletesebben beszélt a Brassai-pályázatról. Elmondta, a sajtófotó iránt érdeklődők számos kategóriában nevezhetik munkáikat, amelyeket szakmai zsűri értékel és díjaz. A kategóriák között szociofotó, drónfelvétel, természet- és sportfotó is szerepel. Az elnök elmondása szerint a vándorkiállítás csak kis szeletét mutatja be a pályamunkáknak, hiszen rengeteg olyan sorozat is díjat nyert, amelyeket nem lehet teljes valójukban kiállítani. A fotók témájukban változók és színesek, a mindennapi életünk számos szegletét lefedik: nyári szárazság, téli tájak, ukrain háború, székelyföldi utcák forgataga – hogy csak néhányat említsek. A kiállítást az egyesület több erdélyi városba is elviszi, az érdeklődők Nagyenyeden már megtekinthetik a munkákat, ezúttal erre a kolozsvári közönségnek is lehetősége nyílik.

Mint már említettem, az eseménynek volt második felvonása is: a MÜRE riportkötetének bemutatása. Szűcs László moderatori szerepet öltve magára először az esemény vendégét, meghívottját, Lőrincz Helgát, Nagyenyed alpolgármesterét kérdezte. Az egyesület elnöke arra volt kíváncsi, az alpolgármester szerint sikerült-e a kötetnek visszaadni Fehér megye lelkületét. A kérdésre az alpolgármester széles mosoly kíséretében igennel válaszolt, és háláját fejezte ki az egyesület riporterei felé. Lőrincz Helga elmondta, azért is különösen fontos ez a könyv, mert Fehér megyének nincs magyar sajtója, így a riportok kötetbe rendezése adhat valami kézzelfogható lakosoknak. Itt ugyanis magyar

nyelven olvashatnak magukról, a mindennapjaikról, az egyes anyagok még a környék történelmét is megidézik, ezt az emberek szívesen olvassák. De kik is azok a riporterok, újságírók, egyesületi tagok, akik ezt a kötetet „összehozták”? A szerzők közül hatan jelen voltak az eseményen, ők mind beszámoltak személyes tapasztalataikról.

Basa Emese, aki maga is nagyenyedi, a város épített örökségeinek járt utána, Rácz Éva a tejesgazdák életének rejtelseibe vezette be az olvasókat, Újvári Ildikó rózsatermesztőkkel és lovas gazdákkal beszélgetett, Lukács Orsolya és Farkas Kriszta a Nagyenyedi Bethlen Gábor Kollégium ballagóinak szokásait térképezte fel. A szerzők elmondása alapján és a kötetet lapozgatva igaznak bizonyult Szabó Zsolt nyitógondolata, miszerint a tábor résztvevői megszállják az adott megyét és a lehető legnagyobb részletességgel próbálják bemutatni a térség életét és embereit.

A kellemes hangulatú találkozásnak, könyvbemutatónak és fotókiállításnak talán ez a legnagyobb tanulsága: a riporter – készítsen fényképeket vagy írjon szöveget – mindig hitelesen és átéléssel, a pillanat megélésével mutatja be a témát, az embert, a tevékenységet, amellyel dolgozik. Hiszen, végtére, a riporter szó is ezt jelenti: olyan személy, aki beszámol, tudósít, hírt ad. Tapasztal, amit tapasztalt feldolgozza és visszaadja az olvasónak, nézőnek, hallgatónak.

Szabó-Kádár Henrietta

(Megjelent a kolozsvári Szabadság napilapban)

Szűcs László és Szabó Zsolt a kolozsvári Spectator-házban

Fotó: Horváth László

Hit, kultúra, közösség – 20 éves az Agnus Rádió

Az egyház évezredek óta kommunikál, az eszköz pedig ehhez mindig is az élőbeszéd volt, aminek a templomi szószék volt az igazi közvetítő helye. Ennek konkurenciájaként megjelent a sajtó – mutatott rá Kató Béla, az Erdélyi Református Egyházkerület püspöke. Hozzátette: az Agnus Rádió Kolozsvár, de egész Erdélyben is úttörő jelleggel bír egyetlen magyar református közösségi rádióként. Az egyszerre diakóniaként és misszióként működő rádió 20. születésnapja alkalmából szervezett, szeptember 24-ére időzített esemény apropójaként Kató Béla püspök, Adorjáni László lelkipásztor, rádióalapító, Szenkovics Dezső, az Agnus Média Alapítvány igazgatója, illetve Szegedi Csaba ügyvezető igazgató sajtótájékoztató

tón részletezték a református rádió történelmét, céljait, fontosságát. Az ünnepség mellett jótékonykodnak is: a születésnapra kapott ajándékokkal a kárpátaljai Pulzus rádió működését támogatják.

Születésnapját ünnepli a kolozsvári székhelyű Agnus Rádió. Ennek alkalmából egész napos rendezvényre hívja a hallgatókat, érdeklődőket, ünnepelni vágyókat a szerkesztőség az Eötvös/Constanta utca 1–3. szám alá, szeptember 24-én, vasárnap. A születésnap kapcsán megszervezett sajtótájékoztatón előbb Kató Béla püspök húzott párhuzamot az erdélyi reformátusság, az egyház és a sajtó között. Ahogyan az egyházfő is rámutatott, az Agnus Rádió értéke valójában abban rej-

lik, hogy terjedhet az ige, könnyedén beférkőzhet olyan otthonokba is, ahol akadályt jelent a templomba való eljutás. A napi nyolc órában élőben és a 24 órában interneten hallgatható egyházi és kulturális tematikájú műsortenger által ki-ki a maga hajlékában, autójában vagy igazából bárhol a világon a templom falai között érezheti magát.

„Nem volt egyszerű a rádió beindítása, mert nem a központi vezetés hozott döntést, hanem különböző lelkipásztorok és gyülekezetek reformötlete volt. A református egyházban demokrácia van, így minden gyülekezet külön egységet képvisel és önálló, ez viszont azt is jelenti, hogy nem mindenkit érdekel az, amit mi elkezdünk” – emel-

Fotó: Kiss Gábor

A szeptemberi kolozsvári sajtótájékoztató résztvevői

te ki Kató Béla, hozzátéve, hogy az alapító csapat vívta meg a kezdő időszak csatáit közel nyolc éven keresztül, majd a technika fejlődése, az egyre inkább gyarapodó támogatótábor, a stúdió költözése könynyítette meg a munkafolyamatot.

„A rádió már van annyira idős, hogy fiatalítsa magát. A húszas is nagyon szép szám, de igazából ez jóval több” – adta át a szót az ügyvezető igazgató Adorjáni László lelképásztornak, a rádió alapítójának, felkérve, vetítse elénk az Agnus történelmét, az elmúlt évtizedeket. „Olyanok vagyunk, mint az idősdő hölgyek, akik tagadják a korukat, ugyanis a húsz év igazából harminckettő” – replikázott Szegedi Csaba gondolatára a rádió alapítója, kiemelve, hogy a rádió gyökerei még a rendszerváltás időszakára nyúlnak vissza, amikor is hosszadalmas előkészületeket követően 1990. január 28-án felcsendült az első műsor. Mérföldkőként vésődött be a kolozsvári rádiók történelemkönyvébe ez a momentum, lévén, hogy az Agnus teljesen új műfajjal startolt el. Adorjáni visszaemlékezett a kezdetekre, amikor az alapító csapatba tartozó lelkészekkel és egyháztaggokkal együtt ő is ott ült Sipos Gábor egyháztörténész otthonában, ötletelt, majd a szintén akkoriban újrainduló Kolozsvári Rádió ajtaján kopogtatva műsoridőt kért és kapott. Személyes történetként hozzáfűzte, hogy neki – aki akkor végezte a teológiát, amikor lecsökkentették a hallgatók számát az egyetemen az államhatalom egyház- és bibliaellenes nézetei végett – olyan volt a rádió létrejötte, mint a

börtönből szabadulás, és számára akkor éleződött ki a valódi jelentése a frázisnak, miszerint a háztetőről is lehet prédikálni. Elmondta, az eleinte harminc-negyven perces műsorok több napos munkát igényeltek, és valójában akkor gyorsult fel a munkafolyamat, amikor Zürichből jelentős támogatást kaptak és a kézzel összebarkácsolts eszközöket lecserélhették modernebb, kifejezetten rádiózásra alkalmas eszközökre.

A (részben) saját frekvencia megpályázása is hosszadalmas folyamat volt, de végül az Országos Audiovizuális Tanács nagylelkűségének köszönhetően a mai napig, bár megosztott frekvencián, de szólhat a rádió. Az Agnus – amely emberarcú bárányt jelent és a hitet mint olyat az Isten-központúság elvével karöltve teszi pontra – a 88,3 megahertzes frekvencián kapott helyet a Remény hangja (Vocea Speranței) és az Evangélium hangja (Vocea Evangheliei) rádiók mellett, és napjainkig ilyen formában szól hajnali három órától reggel nyolc óráig, majd 12 órától 15 óráig.

Szenkovics Dezső három attribútumot sorolt az Agnushoz, mégpedig a hitet, a kultúrát és a közösséget. A rádió médiaalapítványának igazgatója elmondta, a környéken páratlannak minősített műsorpolitika, a tükrözött értékek és elvek kiváló eszközként szolgálnak az igeterjesztésre, az ighallgatók számának növelésére. Hozzátette, mindez kulturális mintaként jelenik meg, ami példázza a hagyományos európai értékeket és

visszatükrözi azoknak gyökereit, amelyek évezredek múltból nőtték ki magukat, ugyanakkor közösségformálás szempontjából is kiemelkedő a szerepe.

Szegedi Csaba a rádió születésnap programjának ismertetésével zárta a sajtótájékoztatót, amely az Agnus közösségi oldalain is megtalálható, illetve elmondta, az egész napos program mellett, hogy lelki felfrissülést kölcsönöz, jótékony céllal is szolgál. „A kárpátaljai Pulzus rádióra testvérrádióként tekintünk, ők is tagjai a Kárpát-medencei Református Rádiós Tanácsnak, és már az indulásukkor nagyon sok mintát vettek át az Agnus rádiótól. Nagyon jó a kapcsolatunk mind a szerkesztőség tagjaival, mind a vezetőséggel, ezért első kézből láttuk, milyen rossz helyzetbe kerültek. Rögtön a koronavírus-válság után kitört a háború, és Ukrajnában érvényben van egy őket elég nehéz helyzetbe hozó nyelvtörvény is, aminek meg kell felelniük. Senkitől sem kapnak támogatást, csak a reklámbevételekből tartják fenn magukat, ezért úgy döntöttünk, hogy valamilyen módon szeretnénk a munkájukat támogatni. Mivel az Agnus Rádió sem áll úgy anyagilag, hogy nyugodt szívvel tudjon másikat rádiót támogatni, ezért úgy döntöttünk, hogy a születésnap ajándékokat nekik fogjuk felajánlani” – részletezte a Szabadságnak a rendezvény karitatív jellegét Szegedi Csaba.

Lukács Orsolya Izabella
A Szabadság tudósítása alapján

**A MÚRE minden tagjának boldog,
eredményes új esztendőt kívánunk,
sajtónkra kedvezőbb időket!
Találkozunk minél többen tavaszi
közgyűlésünkön, Szovátán!**

Életmondó(ka)

KÖD... Ez az! Ami legfőképpen megszáll(hat)ja az újságíró agyát. Azaz: kényelem, öncenzúra, demagógia. És még sok egyéb gátat állítanak fel sorban maguknak a sajtósok és mások nekik...

Jó messze tévedtem mai témámtól, mert mindösszesen csakis a pénzről szerettem volna veletek csevegni, nem is akármilyenről, hanem az én pénzemről. Különbözik soha nem érdekelt a lóvé, másoktól nem irigyeltem, a magamét nem keveselltem, ha volt, volt, ha nem, hát nem. De az is igaz: a minimum mindig megvolt - saját szorgalmamnak és párom megbecsült zsenialitásának köszönhetően. Kicsit ódzkodom is a témától, Bob Dylan-nel értek egyet, aki szerint: „A pénz nem beszél, hanem káromkodik.” Túl hangosan szól bele az életünkbe.

Ez a téma, mármint a pénz, a mai szent nap jó alkalmat adott arra, hogy a parkban, a padon, amint egy ősz hajú nyugdíjashoz illik, ismét elmerengjek a múlton, a szakmámon, annak bukatóin, szépségén és rútságán.

Hazajövén azért huppantam le néha makacskodó klaviatúráim elé, mert vélem, hogy nagyon sokaknak mardossa a bögyét az a minap megosztott információ, miszerint 50 százalékos nyugdíjemelést sózott a nyakamba állambácsi. Ilyen a világon nincs! - vélhetitek, és valóban ritka jelenség, mint ama fekete holló. Most ezt lehetne hosszasan fejtegetni, utánakeresi az okoknak, folyamatoknak, a hosszú évek során e növelés elmardása miatti borongásnak, mérgelődésnek, de ehhez most lusta vagyok, igyekszem hát rövidre fogni a sztorit: Romániában létezik több román és egy magyar újságíró szervezet, a román kollegák számára az egyik érdekszövetség már régen kivívta a jogot, hogy a kiszámított, eleve megítélt nyugdíjuk felét pluszba megkapják, mert közhasznú munkát végeztek, vagy valami lyesmi. A mi MÜRE-nk (Magyar Újságírók Romániai Egyesülete) eddig nem méltóztatott nekünk ezt a

jogot megszerezni, állítólag az volt a baj, hogy nem a megfelelő módon lett bejegyezve a szervezet, meg kellett változtatni a státútumát, miegymás... Naponta nem követtem a folyamatot, csak magamban füstölögtem, néha szót emeltem.... Nem átkozom a MÜRE-t egyáltalán, sokáig tagja voltam és vagyok, de már régen távol tartom magam tőle, főként azért, mert olyan belső acsarkodást tapasztaltam, ami idegen volt a habitusomtól. Mostanra már koromnál fogva sem szívesen szólnék bele a fiatalok, okosak dolgába... Tény, hogy sok fogcsikorgatás, pereskedés nyomán, után végre – ki tudja meddig – magam is élvezhetem a plusz steksz nem mellékes jótékony hatását.

Emellett a jogi csúrés-csavarás mellett, közepette nemegyszer végiggon-doltam: mekkora jövedelemért mit is dolgoztam én 41 éven keresztül. Eddigi nyugdíjam átlagos volt. Az tény, hogy a forradalom után a szerkesztőségek, munkaadók igen gyarkran minimálbérért dolgoztatták kies hazánkban az újságírókat (tisztelet a kivételeknek!), és holmi cikkdíjjal, egyéb juttatásokkal pótolták a jövedelmüket, hogy ne az éhhalál szélén tántorogjanak a skriblerek. E plusz jövedelmek után aztán elfelejtettek például nyugdíjárulékot fizetni, és ez igencsak rányomja a bélyegét az esedékes nyugdíjak mennyiségére. Szóval bonyolult dolog ez, és nem tiszttem, hogy végigelemezzem a folyamatot, viszont nyilván nyomósak az okok, amelyek végül irányunkba, erdélyi magyar, nyugalmazott újságírók irányába ilyen nagylelkűen megnyitották az állami pénzcapot. (Csak nehogy például Dan Tanasă megirigye, és megfúrja a juttatást.)

Most pedig vissza ahhoz a bizonyos KÖD-höz, azaz a kényelemhez, öncenzúrához, demagógiához... Vegyük csak számba szakmám kátyúit... Csau idején e kód másmilyen volt: vastag, fojtó, egyértelmű. Azon nincs mit ragozni. De aztán jött a ködoszlato szabadság, a szájkosorak szemébe kerültek, és az egyéni alkalmatlanságok,

jellemgyengeségek, és egyéb fékek nyilvánosságra jutottak. Velük a másfajta nehézségek, buktatók is.

Summa summarum: a szakma igencsak stresszes mivolta miatt is úgy vélem, megérdemeljük az időskori plusz juttatást. (Bár ugyanbiza melyik szakma nem stresszes, amit az azt űző komolyan vesz?)

A napilapi taposómalom a kizsigerelés iskolapéldája, persze ha teától talpig beleállsz a melóba... Naponta fél éjszakákat nem alszol azért, hogy kitaláld: másnap miről írsz, rettegysz attól, hogy mit szól majd a cikkedhez a főnök, az alfnök, mit gondolsz majd az alany, a szervezet, a párt, a nemtudoménki arról, amit írtál, milyen sajtóper réme fenyeget majd a napokban cikked nyomán... Persze mindez csak akkor következik be, ha komolyan veszed a szakmádat. Mert ha csak a néha dögunalmas sajtótájékoztatóról szóló írásban visszaböfögöd azt ott elmodottakat, akkor nyugodtam hajtod a párnára a fejedet. De ha észreveszed, hogy a magyar ajkú polgármester folyton kamuzik, arcpi-rító dolgokat mond, amiért a román újságírókra rá sem mersz nézni, amikor azt hallod, hogy a magyar polgármester szerint semmi nem tartozik rá a gondokból, amikor világosan tudod, hogy az erdélyi magyar politikus melleszél, és amikor ezt elmondod a főnöködnek, kiderül, hogy ilyesmről nem írhat, akkor a sorozatos fejbekölintés után este beleszédülsz ágyikódba, és azon morfondírozol, hogy pályát tévesztettél...

Stop!!! Ez a téma meesszemenően szétfeszíti e kis szösszenet határait! Megálljt parancsolok magamnak, mert belátom: sok alkalom és még sok nap áll a rendelkezésemre mindennek a fejtegetésére. Remélem... Elvégre il-lene kiélveznem egy ideig a látványosan feltupírozott nyugdíjamat! Nyugi, nyugi!

Máthé Éva

(Megjelent a szerző Facebook-oldalán.)

Uniós rendelettel védenék a médiapluralizmust és a sajtó függetlenségét

A szerkesztőség munkájába a kiadó még akkor sem szólhatna bele, ha a médiatulajdonos üzleti vagy akár politikai érdekei ezt megkívánnák – többek között ezt írja elő a tömegtájékoztatás szabadságáról szóló uniós rendelet tervezete, amelynek vitája ősszel kezdődik az Európai Parlamentben. Az Európai Lapkiadók Szövetsége ellenzi az Európai Bizottság jogszabályjavaslatát.

Szebb idők jöhetnek az újságírók és a sajtószakma számára, ha hatályba lép a mediaszabadságról (hivatalos nevén: a tömegtájékoztatás szabadságáról) szóló uniós rendelet. Az EU-n belüli médiapluralizmus és -függetlenség védelmét szolgáló új szabályrendszer tervezetét tavaly szeptemberben fogadta el az Európai Bizottság, az európai parlamenti vitája idén szeptemberben kezdődhet el, és várhatóan még a jövő évi EP-választások előtt az EU Tanácsa is rábólint. Ha pedig ez megtörténik, akkor a jogszabály alkalmazása valamennyi tagállamban fél éven belül kötelező lesz.

Az EU területén dolgozó újságírók szebb időkbe vetett reményeit az táplálja, hogy a rendeletjavaslat gyakorlatilag választ ad a munkájukat nehezítő legfontosabb, tagállamonként nyilvánvalóan eltérő mértékben jelentkező problémákra. Többek között biztosítékokat tartalmaz a szerkesztői döntésekbe való politikai beavatkozással és a sajtósok megfigyelésével szemben, külön hangsúlyt helyez a közszolgálati média függetlenségére és stabil finanszírozására, valamint a médiatulajdon és az állami hirdetések elosztásának átláthatóságára. Emellett védi a szerkesztők függetlenségét, szabályozza a médiakoncentrációt, továbbá létre fog hozni

egy új, a tagállami médiahatóságok képviselőiből álló független Médiaszolgáltatások Felügyelő Európai Testületet. Az Európai Bizottság egy kiegészítő ajánlást is elfogadott a szerkesztői függetlenség belső biztosítékainak további megerősítésére.

A rendelet fő javaslattevője Věra Jourová értékekért és átláthatóságért felelős biztos, aki szerint azért van szükség az uniós jogszabályra, mert az Európai Bizottság a jogállamiságról szóló éves jelentése részeként az egész EU-ban negatív tendenciákat állapított meg a médiapluralizmus és -függetlenség területén. A cseh politikus egy interjúban különösen a magyarországi sajtó helyzetét tartotta aggasztónak a veszélyes médiakoncentrációtól kezdve, az állami hirdetések tisztességtelen elosztásán át, a politikai befolyás alatt álló közszolgálati médiáig. Ugyanakkor hangsúlyozta, hogy a rendeletet nem Magyarországra szabták. „A mediaszabadságról szóló jogszabály célja biztosítékokat nyújtani valamennyi tagállamban az európaiaknak, hogy a média mentesül a politikai ellenőrzéstől, és az újságírók biztonságosabban végezhetik munkájukat” – jelentette ki, hozzátéve, hogy a javaslat az érdekelt felekkel – többek között a mediaszervezetekkel és médiavállalatokkal

– folytatott széles körű konzultáción alapul.

Mit ír elő a rendelet?

Az Európai Bizottság honlapján közzétett tervezet szerint a mediaszabadságról szóló európai jogszabály biztosítani fogja, hogy a köz- és magánmédia nem kívánatos nyomásgyakorlás nélkül és a médiateér digitális átalakulását figyelembe véve könnyebben működhessen határokon átnyúlóan az EU belső piacon. A rendelet előírja a tagállamoknak, hogy tartsák tiszteletben a mediaszolgáltatók tényleges szerkesztői szabadságát, és javítsák az újságírói források védelmét. Emellett a mediaszolgáltatóknak biztosítaniuk kell a tulajdonviszonyok átláthatóságát azáltal, hogy nyilvánosságra hozzák ezeket az információkat, illetve szavatolniuk kell az egyes szerkesztői döntések függetlenségét.

A mediaszabadságról szóló törvény szigorú biztosítékokat tartalmaz a kémprogramok média-szereplők, újságírók és családjaik elleni használatával szemben. Előírásai szerint azokban a tagállamokban, ahol létezik közszolgálati média, a finanszírozásának megfelelőnek és stabilnak kell lennie a szerkesztői függetlenség biztosításáért. Rögzíti, hogy a közszolgálati média vezetőjét és irányító testületét átlátható, nyílt és megkülönböztetésmentes módon kell kinevezni, közszolgálati mediaszolgáltatók pedig pártatlanul, közfeladatuknak megfelelően kö-

(folytatás a következő oldalon)

Uniós rendelettel védenék...

(folytatás az előző oldalról)

telesek teret adni a különféle információknak és véleményeknek.

A jogszabály előírja a tagállamok számára, hogy értékeljék a médiapiaci koncentrációk média-pluralizmusra és szerkesztői függetlenségre gyakorolt hatását. Megköveteli, hogy kellően indokoltak és arányosak legyenek a tagállamok összes olyan törvényi, rendeleti vagy közigazgatási intézkedései, amelyek hatással lehetnek a médiára. Emellett új követelményeket állapít meg az állami hirdetések médiaorgánumok közötti elosztására, hogy az átlátható és megkülönböztetésmentes legyen.

A digitális szolgáltatásokról szóló jogszabályra építve a jogszabály biztosítékokat tartalmaz a szakmai normáknak megfelelően előállított médiatartalmak indokolatlan eltávolításával szemben. Rendszerszintű kockázatokkal – például dezinformációval – nem járó esetekben az olyan online óriásplatformoknak (például a Facebook), amelyek el kívánnak távolítani bizonyos, a platform politikáival ellentétesnek ítélt tartalmakat, az eltávolítás hatálybalépése előtt tájékoztatniuk kell a médiaszolgáltatókat az okokról. A médiaszolgáltatók által benyújtott panaszokat e platformoknak prioritásként kell kezelniük.

A Bizottság a rendeletben javasolja egy új, független Médiaszolgáltatásokat Felügyelő Európai Testület létrehozását. A tagállami médiahatóságok képviselőiből álló testület a jogszabály szerint hozzá fog járulni az uniós médiajogi keret hatékony és következetes alkalmazásához, különösen azáltal, hogy segíti a Bizottságot a médiaszabályozási kérdésekre vonatkozó iránymutatások kidolgozásában. Emellett véleményt adhat ki a médiapiacokat és a médiapiaci koncentrációkat érintő tagállami intézkedésekről és döntésekről is.

Milyen hatással lesz a rendelet a médiaszereplőkre?

A rendelet a sajtósok számára biztosít kedvezőbb körülményeket a szakmájuk gyakorlásához. Az újságírók és a szerkesztők például nagyobb védelmet élvezhetnek a szerkesztői döntésekbe való nem kívánatos beavatkozásokkal szemben. Ráadásul az Európai Parlamentnek az eddigi jelzések szerint szándékában áll az őszi vitán „merészebbé” tenni ebben a tekintetben a tervezetet. Máris körvonalazódik egy olyan módosító javaslat, amelyik egyértelműsíteni, hogy a szerkesztőség munkájába a kiadó még akkor sem szólhat bele, ha a médiatulajdonos üzleti vagy akár politikai érdekei ezt megkívánják. Erről Ramona Strugariu román EP-képviselő, a Renew frakció tagja beszélt június elején az Agerpres hírügynökségnek. A politikus illetékességéhez nem fér kétség, ugyanis ő a jelentéstevője a rendelet tervezetének a LIBE bizottságban. „A médiaszabadságról szóló törvényben nagyon-nagyon világossá tesszük, hogy a szerkesztői tartalmakat (...) védeni kell mindenféle politikai beavatkozástól. Egy médiatröszt tulajdonosa sem kérheti el közlésük előtt a szerkesztőségében dolgozó újságírók cikkeiket, nem távolíthatja el azokat, és nem avatkozhat bele azoknak az embereknek a munkájába, akik felelősséget vállalnak a tartalomért” – magyarázta Strugariu.

Kedvez a jogszabály a közszolgálati médiában dolgozó újságíróknak is, mert garanciákat kapnak arra, hogy munkáltatójuk a közszolgálati feladatnak megfelelő és stabil finanszírozással rendelkezik. A jogszabály azt is egyértelművé teszi, hogy tilos kémprogramokat használni a médiamunkások, az újságírók és családjaik ellen. A jogszabály leszűkíti az esetleges kivételek körét a tagállami hatókörbe tartozó nemzetbiztonsági okokra,

illetve a súlyos bűncselekmények szűk listájára, például a terrorizmus, a gyermekpornográfia vagy az emberölés gyanújának eseteire. A kivételeket az Alapjogi Chartával összhangban, eseti alapon megfelelően indokolni kell olyan körülményekkel, amikor más vizsgálati eszköz nem lenne célravezető. A jogszabály tehát e téren konkrét, új uniós szintű biztosítékokat vezet be.

A javasolt szöveg egyértelműen kiköti, hogy az újságírók nem szenvedhetnek semmilyen retorziót azért, mert megvédik forrásaik bizalmas voltát. A jogszabályt kísérő ajánlás ugyanakkor összegyűjti a szerkesztői függetlenség megerősítését segítő bevált gyakorlatokat, és síkra száll az újságírók bevonása mellett a médiavállalatok döntési folyamataiba és képzési lehetőségeibe. A rendelet és az ajánlás kiegészíti a Bizottság által az újságírók biztonsága érdekében eddig fogantatosított intézkedéseket, például az újságírók biztonságáról szóló ajánlást, valamint az újságírók és a jogvédők visszaélészerű pereskedéssel szembeni védelméről szóló irányelvjavaslatot.

A rendelet a jogalkotó szándéka szerint megerősíti a médiavállalatok szerkesztői szabadságát, és védelmet nyújt nekik az indokolatlan, aránytalan és diszkriminatív tagállami intézkedésekkel szemben, megóvva az európai médiakörnyezet sokszínűségét. A médiavállalatok szempontjából a jogszabály egyik pozitív hatása az állami reklámkiadások méltányosabb és átláthatóbb elosztása lesz. „Az állami reklámokat objektív és megkülönböztetéstől mentes kritériumok alapján és nyílt eljárásokon keresztül is kötelességünk elosztani. Ha az állami hatóságok nem ezt teszik, akkor jogsértést valósítanak meg. A jogszabályunk megakadályozza, hogy az állami hirdetéseket önkényesen a kormánybarát média burkolt támogatására használják”

– nyilatkozta erről az már említett interjúban Věra Jourová.

A rendelet szerint az állami hatóságok és az állami tulajdonú vállalatok kötelesek lesznek évente közzétenni a médiaszolgáltatóknál elköltött reklámkiadásaikra vonatkozó adatokat, beleértve a médiaszolgáltatók nevét, amelyektől reklámszolgáltatásokat vásároltak, valamint az elköltött összeget (éves és szolgáltatónkénti bontásban). Ezt ez előírást az Európai Parlament a sajtóban hirdető pártokra is ki szeretné terjeszteni. Ha ez megtörténik, sokkal átláthatóbb lenne, hogy miként próbálják meg a pártok sok esetben „lefizetni” a sajtót. Ez különösen Romániában elterjedt jelenség, ahol a médiatermékek öncenzúrát gyakorolva óvakodnak kritikusan viszonyulni azokhoz a politikai szervezetekhez, amelyeknek a fizetett tartalmait leközik.

A közös szabályrendszer az Európai Bizottság szerint nagyobb jogbiztonságot és kiszámíthatóságot eredményez a médiapiaci koncentrációk terén is, megkönnyítve a szereplők számára, hogy tevékenységüket bővítsék az európai belső piacon. A médiavállalatok élvezhetik a tisztességes verseny előnyeit és jobb megtérülést várhatnak a digitális környezetbe irányuló beruházásoktól, például a közönségmérésre vonatkozó új átláthatósági szabályoknak, illetve az online óriásplatformokról való tartalomeltávolításra vonatkozó új biztosítékoknak köszönhetően.

A jogszabály mellett, hogy számos új jogot vezet be a médiaorgánák védelmére, konkrét kötelezettségeket is ró rájuk. Így bizonyos egyedi követelmények vonatkoznak a híreket és aktuális témákat feldolgozó médiára, mivel az a javaslattevők szerint különösen fontos szerepet játszik a polgárok tájékoztatásában és a közvélemény alakításában. Először is, ezeknek a sajtótermékeknek átlátható tulajdonviszonyokkal kell rendelkezniük. Ez a követelmény a vállalkozásokra általában alkalmazandó, hatályos uniós jogszabályokon (a

társasági jogon és pénzmosás elleni szabályokon) alapul. Másodsorban kötelesek meghozni az általuk megfelelőnek ítélt intézkedéseket a szerkesztői döntések függetlenségének garantálása és a tényleges vagy lehetséges összeférhetlenségek nyilvánosságra hozatalára.

Ami a végrehajtást illeti: a médiaszabadságról szóló jogszabály egy rendelet, ami azt jelenti, hogy valamennyi tagállamban közvetlenül alkalmazandó. E szerint az állítólagos jogsértések a tagállami bíróságok elé vihetők. A Médiaszolgáltatásokat Felügyelő Európai Testület az Európai Bizottsággal együtt biztosítja az új jogszabály következetes alkalmazását. A leg súlyosabb esetekben az Európai Bizottság a Szerződés által biztosított hatáskörökkel élve beavatkozhat, beleértve a kötelezettség-szegési eljárások megindítását is – részletezte az idézett interjúban Věra Jourová.

A lapkiadóknak nem tetszik a rendelet

Az európai lapkiadók ellenzik az Európai Bizottság rendeletjavaslatát: az Európai Magazinmédia Szövetség és az Európai Lapkiadók Szövetsége szerint a tervezet sértheti a befektetés és a vállalkozás szabadságát, és nem indokolt a médiaszabályozás európai szintű harmonizálása sem. „Elfogadhatatlan, hogy a médiaszabadság védelmét célzó javaslat éppen a kiadók szerkesztési szabadságának elvét, a sajtószabadság egyik lételemét kíván-

ja felülírni” – közölte az Európai Lapkiadók Szövetsége. „Az Európai Unió történetében először a lapkiadókat és a szerkesztősegeket az Európai Bizottság irányította médiahatóság felügyelete alá helyezni” – panaszolta közleményében az Európai Kiadók Tanácsa is, aggályának adva hangot amiatt, hogy Brüsszel bele akar szólni a kiadók és szerkesztőségek napi működésébe. A szervezet szerint nem is lehetséges az egész unióra egységesen megszabott médiatörvényt alkotni a tagállami eltérések miatt.

A rendeletjavaslatnak különösebb romániai visszhangja még nem volt, míg a Magyar Lapkiadók Egyesülete szintén bírálta. Közleményük szerint tervezet megfosztaná a kiadókat a szerkesztési irányvonaluk meghatározásának szabadságától, és felelősségre vonná őket a tartalomért, amelybe nem lehetne beleszólásuk. „Kizárólag a kiadó az, aki erkölcsi, jogi, pénzügyi és politikai felelősséget vállal a kiadványaiért és tartalmáért. A kiadók viselik kiadványaik sikerének vagy kudarcának teljes kockázatát. A szerkesztési szabadságukba való ilyen beavatkozás felborítaná a sajtószabadságot, valamint a befektetés és az üzleti élet szabadságát” – állapította meg az egyesület elnöke, Kovács Tibor, aki hangsúlyozta: a kiadók szerkesztési szabadságába való bármilyen beavatkozás a sajtószabadságot alapjaiban sértené.

Cseke Péter Tamás
Forrás: Újvárad folyóirat

Meddig él még a nyomtatott sajtó?

Van-e jövője a nyomtatott sajtónak? Meg lehet-e menteni napilapjainkat? – ezekre a kérdésekre keresték a választ a résztvevők a Székelyföldi Magyar Újságírók Egyesületének őszi konferenciáján.

A 2017-ben létrejött, székelyföldi újságírókat tömörítő egyesület minden évben (kivétel a járvány sújtotta 2020) tartott legalább egy tanácskozást, ahol a legaktuálisabb szakmai kérdésekről vitázhattak a jelenlevők. Most a nyomtatott lapok jelene, jövője került terítékre, főszerkesztők, gazdasági vezetők ismertették nehéz helyzetüket, és egybehangzóan megfogalmazták: ezeknek az újságoknak nemcsak hírközlő, információterjesztő, de közösségépítő, -teremtő szerepük is van, meg kell őrizni, tartani őket, ameddig csak lehet. A vajdasági kollégák által bemutatott példa – ott a nemzeti tanács és a tartományi tanács jelentős

Szekeres Attila és Szűcs László a sepsiszentgyörgyi tanácskozáson

anyagi támogatásával nemcsak túlélnek, de fejlődnek, virágoznak is a magyar nyelvű lapok – igazolta azt a korábbi, többek által megfogalmazott felvetést, hogy állandó, stabil támogatásra van szüksége az erdélyi magyar sajtónak, a könyvkiadáshoz hasonlóan kultúrateremtő, -hordozó, identitásmegőrző szerepe van, és csak így fenntartható.

Több felvetés is elhangzott arról, hogy a közösségi média és az

online lapok világában a nyomtatott újságok nem nyerhetnek a hírversenyben, így elsősorban nem a gyors információközlésre, hanem a háttér-tájékoztatásra, a lokális hírekre, az olvasmánynyújtásra kellene koncentrálniuk, olyan tartalmat kínálni olvasóiknak, amit máshol nem találnak meg. Nem születhetett megnyugtató válasz arra a kérdésre, hogy van-e jövőjük papíron megjelenő naplapjaiknak, hány évig fenntarthatóak még, ha nem épül ki egy stabil támogatási rendszer, de egyértelmű ígéretként fogalmazódott meg minden jelenlevő részéről: megpróbálják életben tartani ezeket, ameddig csak lehet.

A tanácskozás után a jelenlevők részt vettek az unitárius egyház kiállítótermében berendezett fotótárlat megnyitóján, ahol a Magyar Újságírók Romániai Egyesülete (MŰRE) által idén hetedszerre meghirdetett Brassai Sajtófotó-pályázat zsűrizett alkotásainak legjobbait mutatták be.

Klárk Loránd a sepsiszentgyörgyi tárlatnyitón vette át oklevelét a legutóbbi Brassai pályázaton a szociofotó kategória legjobb felvételéért

A Háromszék napilapban megjelent tudósítás alapján

Jótekonysági focigálán járt a PRESSing

A világvárvány okozta többéves szünet után 2023 december első napjaiban a Nemzetstratégiai Kutatóintézet ismét megszervezte a Székelyföldért Teremlabdarúgó Tornát Diósdon. A Kárpát-medencei összmagyarság legnagyobb amatőr labdarúgóturnájának számító rangos eseményen ezúttal is ott lehetett a PRESSing, a MÜRE labdarúgó csapata. Ugyan nem sikerült eljutnia a bronzéremig akár 2015-ben, de a negyeddöntő előtt kiesett csapatunk emelt fővel búcsúzhatótt.

A 11. alkalommal szervezett torna célja a Kárpát-medence magyarsága együvé tartozásának erősítése egy olyan rendezvény keretében, amely – maradandó sport- és közösségi élményeken keresztül – a nemzet határokon átvívelő újraegyesítését szolgálja. Ennek jegyében a játékosok adományaiból több mint hárommillió forint gyűlt össze a háború sújtotta nagygejőci (Kárpátalja) magyar közösség megsegítésére.

Felhívás MI-tanulmányokra

A mesterségesintelligencia-alkalmazások térnyerése számos reakciót váltott ki a morális pániktól a „már megtörtént” leereszkedő közlegyintésig, ám e válaszok mögül gyakran hiányzik az elmélyült elemzés. A *Médiakutató* szerkesztősége ezért most felhívást tesz közzé: olyan tanulmányokat vár, amelyek a mesterséges intelligencia (MI) és a média kölcsönhatásait elemzik. Különösen a következő témák merülnek fel:

- Hogyan kap teret a médiaiparban az MI?
- Miként alakítja a médiába vetett bizalmat az MI?
- A mesterséges intelligencia és a szabályozás kérdései: Képesek-e a szabályozók azt szabályozni, amit szabályozni igyekeznek? Milyen ideális elképzelések állnak a szabályozások mögött?
- Hogyan alakítja az mesterséges intelligencia a médiamunka-szerepeket?
- Miként viszonyul a média-MI a más területeken (például a katonai és a politikai tervezés és a véleménykutatás terén) alkalmazott mesterséges intelligenciákhoz?
- Milyen konfliktusokat szül és milyen eredményeket hoz az ember és a MI érdekellentét (példa erre a hollywoodi írósztrájk)?
- Mi hajtja az MI térnyerését a médiában?
- A szerzői jogok és a közkinccs kérdése, valamint a mesterségesintelligencia-médiumok. Fake news (deepfake), kontrol, mesterséges intelligencia, manipuláció és dezinformáció.
- Az MI-fejlesztések meghatározó műhelyei, ágensei és befektetői.
- A mesterségesintelligencia-alapú chatbotok hatása az emberiség tudásának szervezésére és tudásmegőrzésére.

A kéziratok benyújtásának határideje: **2024. április 30.** Formai és tartalmi elvárások: <https://mediakutato.hu/szerzoinkhez.html>

December 8-10. között zajlott számos MÚRE-tag részvételével Visegrád közelében a III. Kárpát-medencei Magyar Médiatalálkozó. Képeinken a sajtó jelenéről és jövőjéről szóló panelbeszélgetés résztvevői, illetve a rendezvény végén készült csoportkép (Fotók: MTI)

Október végén Négyfaluban és környékén tartottuk újabb riporttáborunkat, s ezúttal is volt lehetőség egy baráti vacsorán ismerkedni ezúttal a Brassó megyei közéleti, egyházi, civil, oktatási vezetőkkel, szakemberekkel